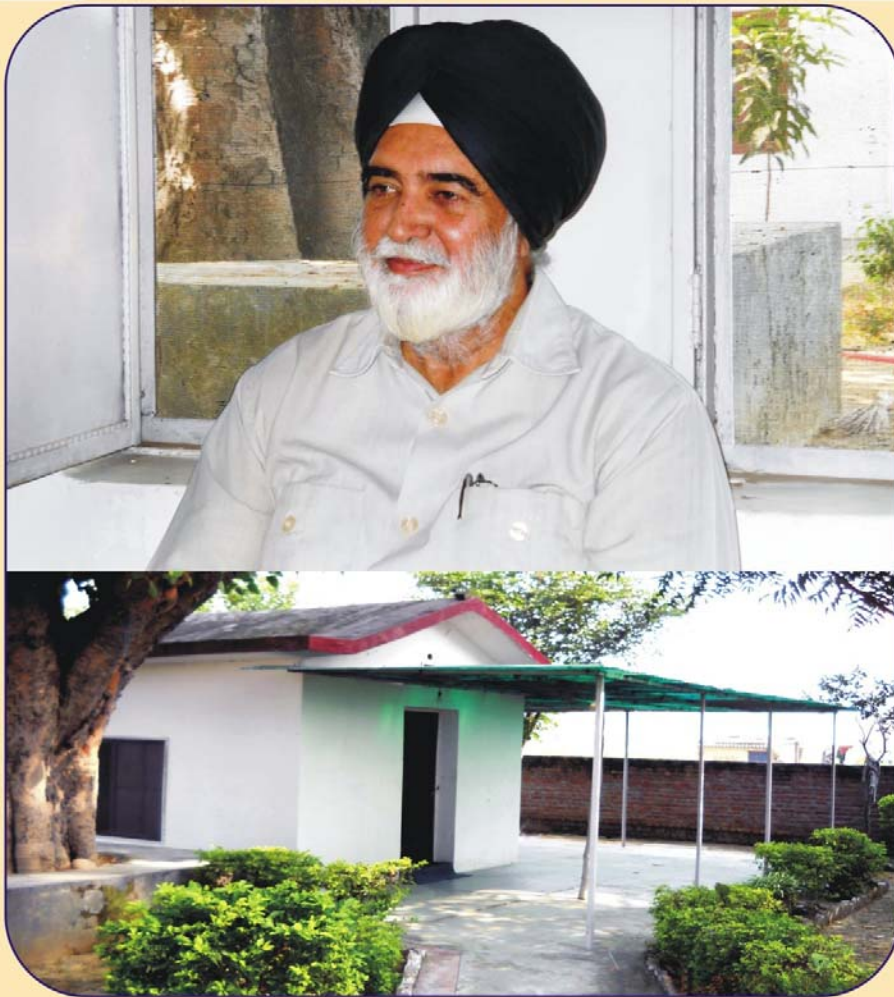

ਸਹਿਜਧਾਰਾ

ਮਨੁੱਖੀ ਅਸਤਿਤਵ ਦੀ
ਅਧਿਆਤਮਕ ਵਿਆਖਿਆ

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ

ਸਹਿਜਧਾਰਾ ਸਤਿਸੰਗ, ਅਮਨ ਪਾਰਕ, ਥਰੀਕੋ -142021 (ਲੁਧਿਆਣਾ)

www.sahajdharma.org

SAHAJDHARA

BY

PROF. JAGJIT SINGH GREWAL
1-Aman Park, P.O. Threeke-142021
Dist. Ludhiana., INDIA
Ph. 98141-60306

Canada

14553, 60th Avenue, Surrey (B.C.) V3S1R4
Ph. : 001-778-321-0150

©: writer

First Edition : JAN 2012

Price/- 25

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਸਹਿਜਧਾਰਾ

ਕੰਪੋਜ਼: ਵੈਕ ਕੰਪਿਊਟਰਜ਼, ਜਲੰਧਰ
ਫੋਨ : 98140-87063 e-maii: vac_comp@yahoo.com

ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼:

ਵਾਈਟ ਕ੍ਰਾਸ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, ਜਲੰਧਰ

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ: ਸਹਿਜ-ਰੂਪ ਗੁਰੂਦੇਵ

*ਰੱਬ ਇਕ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਬੁਝਾਰਤ, ਰੱਬ ਇਕ ਗੌਰਖ-ਧੰਦਾ।
ਖੋਲ੍ਹਣ ਲੱਗਿਆਂ 'ਰਾਜ਼' ਏਸਦੇ, ਕਾਫਰ ਹੋ ਜਾਏ ਬੰਦਾ।
ਕਾਫਰ ਹੋਣੋਂ ਡਰ ਕੇ ਜੀਵੇਂ, ਖੋਜੋਂ ਮੂਲ ਨਾ ਖੁੰਝੀਂ।
ਲਾਈ ਲੱਗ ਮੌਮਨ ਦੇ ਨਾਲੋਂ, ਖੋਜੀ ਕਾਫਰ ਚੰਗਾ।*

(ਪ੍ਰੋ. ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ)

ਸਹਿਜਧਾਰਾ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਬਾਨੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨ, ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਚਿੰਤਕ ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਦੀ ਵਿਦਵਤਾ ਅਤੇ 'ਗਲੀਂ ਜੋਗੁ ਨਾ ਹੋਈ' ਬਲਕਿ 'ਅੰਜਨ ਮਾਹਿ ਨਿਰੰਜਨ ਰਹੀਐ' ਵਾਲੀ ਸਰਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਨੂੰ ਸਹਿਜਧਾਰਾ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਤਾਂ ਸਲਾਮ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ 'ਖੋਜੀ ਕਾਫਰ' ਦੀ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਾਉਣੀ ਤਾਂ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਦੀਵਾ ਦਿਖਾਉਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਪਹਿਚਾਣ ਬਣਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਠਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੌਲਿਕ ਰਚਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਜਾਣੂ ਹਨ। ਸਹਿਜ ਰੂਪ ਇਸ ਫਕੀਰ ਨੇ 'ਸਹਿਜ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਅਗੰਮੀ ਸਿਧਾਂਤ', 'ਆਦਿ-ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਬਿੰਬਵਾਦ', 'ਸਹਿਜਧਾਰਾ' ਅਤੇ 'ਮਨੁ ਦੇ ਰਾਮੁ ਲੀਆ ਹੈ ਮੋਲਿ' ਵਰਗੀਆਂ ਕਿਰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਧਿਆਤਮ ਦੇ ਪਾਂਧੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹਿਜ ਦਾ ਸਰਲ ਮਾਰਗ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਯੋਗ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਥਾਨ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ:

"ਗਿਆਨਹ ਕੀ ਬਦਨੀ ਮਨਹੁ ਹਾਥ ਲੈ ਕਾਤਰਤਾ ਕੁਤਵਾਰ ਬੁਹਾਰੈ।"

(ਪੰਨਾ 570)

ਅਧਿਆਤਮਕ ਚਿੰਤਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ 'ਦਵੰਦਾਤਮਕ ਅਸਤਿਤ੍ਵਵਾਦ' ਇਕ ਨਵੀਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਦੇ 'ਦਵੰਦਾਤਮਕ ਭੌਤਿਕਵਾਦ' ਦਾ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਹੈ। 'ਦਵੰਦਾਤਮਕ ਭੌਤਿਕਵਾਦ' ਸਮਾਜਵਾਦ ਨੂੰ ਜਮਾਤੀ ਸੰਘਰਸ਼, ਹਾਕਮ ਵਰਗ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਅਤੇ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਕਾਰਗਰ ਹਥਿਆਰ ਸੀ ਪਰ ਮਨੁੱਖੀ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਸਿਰਫ ਆਰਥਿਕ ਸੀਮਾਵਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਹੋਂਦ ਸਿਰਫ ਭੌਤਿਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਲਾਸਫੀ ਧਰਮ, ਮੌਸਮ, ਪਿਆਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ, ਲਾਲਚ ਅਤੇ ਸੱਤਾ ਹਥਿਆਉਣ ਦੀ ਭੁੱਖ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੱਤ ਹਨ ਜੋ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਸਰਹਿੰਦ ਉੱਤੇ ਜਿੱਤ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਉੱਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਮਲਿਆਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਆਰਥਿਕ ਨਾਲੋਂ ਧਾਰਮਿਕ ਕੱਟੜਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ। ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪਾਰਸ ਨਜ਼ਰ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਆਉਣ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਬਦਲ ਕੇ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਤਬਦੀਲੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਤੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ

'ਮਾਨਸ ਕੀ ਜਾਤਿ ਸਬੈ ਏਕੈ ਪਹਿਚਾਨਬੋ'

ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਨੂੰ ਮੱਦੇ-ਨਜ਼ਰ ਰੱਖ ਕੇ ਵਿਚਰਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। 'ਦਵੰਦਾਤਮਕ ਅਸਤਿਤ੍ਵਵਾਦ' ਇਨਸਾਨ ਉੱਤੇ ਚੋਣ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰਦਾ ਹੋਇਆ ਉਸ ਦੀ ਜੀਵਾਤਮਾ ਅੰਦਰ ਸਹੀ ਗਲਤ ਵਿਚਾਲੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਸੰਕਟ ਵਜੋਂ ਧਰਮ-ਯੁੱਧ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਸੰਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਸੰਯੋਗ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਅਧਿਆਤਮ ਦੇ ਬਿਖੜੇ ਪੈਂਡੇ ਉੱਤੇ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉੱਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿਚ ਇਨਸਾਨ ਆਪਣੇ ਐਕਸ਼ਨ ਉਵੇਂ ਹੀ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਪੁਲਿਸਮੈਨ ਆਵਾਜਾਈ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਲਾਲ-ਪੀਲੀ-ਹਰੀ ਬੱਤੀ ਦੇ ਸਿਗਨਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਨਸਾਨ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ

ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਜਿਉਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ‘ਸਹਿਜ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਅਗੰਮੀ ਸਿਧਾਂਤ’ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਦੀ ਸਹੀ ਅੰਸ਼ ਬਣ ਕੇ ਅਸਿਤਤ੍ਵਵਾਦੀ ਜੀਵਨ ਜਿਉਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਮੁਕਤੀ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ‘ਦਵੰਦਾਤਮਕ ਅਸਿਤਤ੍ਵਵਾਦ’ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਗਤੀ ਦੇ ਇਸ ‘ਬਿਖਮ ਮਾਰਗ’ ਨੂੰ ਸਰਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਜਧਾਰਾ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ‘ਸਹਿਜ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਅਗੰਮੀ ਸਿਧਾਂਤ’ ਸਮਝਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਨ 1978 ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਖਗੋਲ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਹੁਣ ਦਸੰਬਰ, 2011 ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਧਰਤੀ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਵੈ-ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਲਈ ਸਦਾਚਾਰਕ ਸੇਧਾਂ ਦੇ 25 ਨੁਕਤੇ ਅਤੇ ‘ਮਨਮੁਖ ਤੋਂ ਗੁਰਮੁਖ, ਕੁਚੱਜੀ ਤੋਂ ਸੁਚੱਜੀ, ਇਨਸਾਨ ਤੋਂ ਭਗਵਾਨ, ਹੰਕਾਰ ਤੋਂ ਨਿਰੰਕਾਰ’ ਤੱਕ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਲਈ ‘ਸਹਿਜਧਾਰਾ’ CD’s ਤੇ ‘ਸਿੱਖੀ ਸਿੱਖਿਆ ਗੁਰ ਵੀਚਾਰਿ’ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ‘ਰਹਿ ਨਾ ਸਕਾਂ ਬਿਨ ਦੇਖੇ ਪ੍ਰੀਤਮਾ’ ਤੱਕ ਪੁਚਾਣ ਲਈ ‘ਮਨੁ ਦੇ ਰਾਮੁ ਲੀਆ ਹੈ ਮੋਲਿ’ ਹੈ।

*‘ਚਰਨ ਚਲਉ ਮਾਰਗਿ ਗੋਬਿੰਦ।
ਮਿਟਹਿ ਪਾਪੁ ਜਪੀਐ ਹਰਿ ਬਿੰਦ।
ਕਰਿ ਹਰਿ ਕਰਮੁ ਸ੍ਰਵਨ ਹਰਿ ਕਥਾ।
ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਨਾਨਕ ਉਜਲਿ ਮਥਾ।’*

(ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਨਾ 281)

ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ‘ਬੇਗਮ-ਪੁਰਾ ਸਹਰ ਕੋ ਨਾਉ’ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਜ ਦੇ ਇਸ ਪੂਰੇ ਸਿਸਟਮ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਲਈ ਅਧਿਆਤਮਕ ਚਿੰਤਕ ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪਾਠਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਿਜ ਸਬੰਧੀ ਕੀਮਤੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਅਪਣਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਯਾਤਰਾ ਸਫ਼ਲ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਨਿਰਪੱਖ ਤੇ ਉਸਾਰੂ ਰਾਇ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣਗੇ।

ਸਹਿਜਧਾਰਾ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਸਿਖਿਆਰਥੀ

ਸਹਿਜਧਾਰਾ ਸਤਿਸੰਗ

ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਅਗੰਮੀ ਸਿਧਾਂਤ

ਸਾਡੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਮਾਨ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ (atom) ਅਣੂ ਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਣ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਵਿਰੋਧਾਂ ਦਾ ਨਿਰੰਤਰ ਅਤੇ ਸਦੀਵੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਨਸਾਨੀ ਸੋਚ ਸਮਝ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਗੂੜ੍ਹਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੰਘਰਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਗਤੀਹੀਣਤਾ ਅਤੇ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਵਿਚਾਲੇ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚੱਲਦਾ ਰਹੇਗਾ ਜਿਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਅਗੰਮੀ ਸਿਧਾਂਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਸੁਕਰਾਤ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ? ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਧਰਮ ਦੀ ਗਤੀਹੀਣਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਦਰੋਹ। ਉਸਨੂੰ ਕੀ ਫਲ ਮਿਲਿਆ ? ਇੱਕ ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਪਿਆਲਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਯਿਸੂ ਮਸੀਹ ਆਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਨਾਮ-ਜਿੱਤਿਆ-ਸੂਲੀ ਤੇ ਟੰਗ ਕੇ ਮੌਤ। ਫਿਰ ਗੈਲੀਲੀਉ ਆਏ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਸੱਚ ਬੋਲੇ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕੇ। ਕਾਮਰੇਡ Che Govera ਨੂੰ ਕੀ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ? ਬੱਸ ਇੱਕ ਗੋਲੀ ਹੀ ਕਾਫੀ ਸੀ। ਐ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤੋ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਣਜਾਣ ਸੰਘਰਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ। ਜਿਹੜਾ ਮਾਲਕ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਗਤੀਹੀਣਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹਦੇ ਗੁਲਾਮ ਨੇ ਉਹਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਗੁਲਾਮ ਨੂੰ ਕੀ ਇਨਾਮ ਮਿਲਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਇਹਦੀ ਜ਼ਰਾ ਕਲਪਨਾ ਕਰੋ। ਦੋਸਤੋ! ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਮਾਲਕ ਤਾਂ ਗਤੀਹੀਣਤਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਨਰਾਜ਼ ਨਾ ਹੋਣਾ ਕਿ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਮੂਰਖਤਾ ਤਾਂ ਦੇਖੋ ਇਸਨੇ ਮਹਾਨ ਪੈਰੰਬਰਾਂ- ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਅਤੇ St. Joan of Arc. ਨੂੰ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਨਾ ਤੋਂ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ।

ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਇਨਸਾਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਾਇਦਾ ਹੋਇਆਂ ਅਤੇ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ। ਮੈਂ ਇਹ ਆਪਾ ਵਿਰੋਧੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ, ਕੀ ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਵਰਤਮਾਨ ਜਿਸ ਗੱਲ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਭਵਿੱਖ ਉਹਦੇ ਉਲਟ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ? ਇਤਿਹਾਸ ਸਾਨੂੰ ਅਰਥ ਭਰਪੂਰ ਇਨਸਾਨੀ ਦੁਖਾਂਤ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦਾ ਹੈ। ਯਿਸੂ ਮਸੀਹ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਯਿਸੂ ਨੂੰ ਮੇਖਾਂ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਾਂਦੇ ਹਨ ਇਹ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਅਤੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਤੇ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਗਲੇ ਘਰ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗਾ। ਦੋਸਤੋ ਤੁਸੀਂ ਦੋਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਚੁਣਨਾ ਹੈ। ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਗਤੀਹੀਣਤਾ ਦਾ ਰਸਤਾ ਅਪਣਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਉਸ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਆਪ ਗਤੀਹੀਨ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵੀ ਗਤੀਹੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪੈਰੰਬਰ ਦੇ ਉਲਟ ਚੱਲਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕੀਤੀ। ਹਰੇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਪੰਥ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭੂਤਕਾਲ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰੰਬਰ ਨੇ ਅੰਤਮ ਸ਼ਬਦ ਕਹੇ ਪਰ ਉਹ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝਣ ਤੋਂ ਅਸਫਲ ਹਨ ਕਿ ਸਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸੇ ਪੈਰੰਬਰ ਨੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਅਜਿਹੇ ਅੰਤਿਮ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ, ਅੰਤਿਮ ਸ਼ਬਦ (final words) ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੈਰੰਬਰ ਤੋਂ ਚੁਣੌਤੀ ਅਧੀਨ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਮਿਲਣੀ ਬਣਦੀ ਵੀ ਹੈ। ਅਸਲੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸਮੇਂ ਦੀ ਗਤੀਹੀਣਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਘਰਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, Earthliness ਅਤੇ Godliness ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਕੀ

ਹਨ ? Earthliness ਗਤੀਗੀਨਤਾ ਹੈ ਅਤੇ Godliness ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਹੈ। ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਮਹਾਨ ਪੈਰੰਬਰ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਜੇ ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਅੱਜ ਕਰਨਾ ਪਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤਰਫ਼ ਕਰ ਲੈਣਗੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਕਾਫ਼ੀ ਰੋਲਾ ਰੱਪਾ ਪਾਣਗੇ ਪਰ ਨਾਨਕ ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਮੱਕਾ ਬਣਾ ਦੇਣਗੇ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੂਰਖਤਾ ਵੱਲ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀਏ।

ਬੇਨਾਮ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਅੱਜ ਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪਾਗਲਾਂ ਵਾਲੀ ਦੌੜ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੰਦਰਾਂ, ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀਆਂ name plates ਪੜ੍ਹੋ, ਮੇਰੇ ਦੋਸਤੋ, ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰੇ, ਮੰਦਰ, ਮਸੀਤਾਂ ਜਾਂ ਗਿਰਜਾ ਘਰਾਂ ਦੇ ਮੀਨਾਰਾਂ ਉੱਪਰ ਸੁਨਿਹਰੀ ਪੱਤਰਾ ਚੜ੍ਹਾਣਾ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਧਾਰਮਿਕ ਕੰਮ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਕੀ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ Earthliness ਜਾਂ ਗਤੀਗੀਨਤਾ ਸਾਡੇ ਉੱਤੇ ਹੱਸਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, “ਦੇਖੋ ਮੈਂ Godliness ਜਾਂ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਉੱਪਰ ਸਵਾਰੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹਾਂ”। ਕੀ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪੰਜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਕੜੇ ਹੋਏ ਹਾਂ।

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਨਮ ਤੋਂ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਸਿੱਖ, ਇਸਾਈ ਹੋ ਜਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਗਲੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬੰਧਨ ਟੰਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ? ਜੇ ਨਾਨਕ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਤਾਂ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਮਾਂ ਬਾਪ ਦਾ ਬੱਚਾ ਕਿਵੇਂ ਸਿੱਖ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਧੁਨਿਕ ਖ਼ਾਸ ਹੱਕਾਂ ਵਾਲੀ ਜਾਤ ਹਰੀਜਨ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਬੱਚਾ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦੇ ਹਰੀਜਨ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਹੀ ਹਰੀਜਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਪਰ ਕਬੀਰ ਨੂੰ ਅਪਨਾਣ ਲਈ ਕੌਣ ਤਿਆਰ ਹੈ ? ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਸੰਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ਾਸ ਹੱਕਾਂ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਣ ਤਾਂ ਘਬਰਾ ਜਾਣਗੇ।

ਮੇਰੇ ਦੋਸਤੋ! ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਥੇ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਬਾਰੇ ਦੱਸ ਦੇਵੇਗਾ। ਗਤੀਗੀਨਤਾ (earthliness) ਤੁਹਾਨੂੰ ਅੰਨ੍ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਬੰਧਨ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਧੁੰਦਲਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਤੌਰ ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣ (transcendence) ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਪਰਮਾਤਮਾ ਅਤੇ ਸਿਰਜਣਾ

ਇੱਕ ਐਟਮ (ਅਣੂ) ਦੇ ਜੇ ਆਪਾਂ ਅੰਦਰਲੇ ਸਿਸਟਮ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲੇ ਵੀ ਇਹਦੇ ਕਾਫ਼ੀ ਭੇਦ ਲੁਕੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਹਾਲੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਐਟਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ। ਭੇਤਾਂ ਦੇ ਭੇਤ (Mystery of mysteries) ਪਰਮਾਤਮਾ ਬਾਰੇ ਫਿਰ ਕੋਈ ਕੁੱਝ ਕਹਿਣ ਦੀ ਕਿਵੇਂ ਹਿੰਮਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਅਗੰਮੀ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਡਿਸਕਸ ਕਰਨ ਲਈ ਮੇਰਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਪੱਕਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵਾਂਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪੂਰੀ ਸਚਾਈ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਵਰਨਣ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਕਿੰਨੇ ਭੇਦ ਭਰੇ ਅਤੇ ਕਰਮਾਤੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਹਨ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਤਾਂ ਜ਼ਬਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਖੁੱਲ੍ਹਦੀ। ਇੱਥੇ ਹੀ ਸਾਰਾ ਭੇਤ ਲੁਕਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਬੇਵੱਸੀ ਉਹ ਇਨਸਾਨ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਮਾਨ ਜਗਤ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਸਿਰਜਣਾ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਬੇਵੱਸੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਰੋਸ਼ਨੀ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਚਾਨਣ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਰੋਸ਼ਨੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਲਮ ਉਠਾ ਕੇ ਲਿਖਾਂ। ਆਗਿਆ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਮੈਂ ਹੋਰ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।

ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਦੀਵੀ ਰੋਸ਼ਨ

ਚੇਤੰਨਤਾ, ਸਰਵ-ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ, ਸਰਵ-ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਸਿਰਜਣਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਿਸਟਮਜ਼ ਦੇ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਖੋਜੀ ਕੌਣ ਹੈ ? ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜਿਹੜਾ ਕਿ limitless (ਹੱਦਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ) ਹੈ ਜੇ ਆਪਾਂ ਉਸਨੂੰ ਪਿਤਾ,

ਮਾਤਾ, ਪ੍ਰੇਮੀ, ਪਤੀ ਜਾਂ ਦੋਸਤ ਮੰਨ ਲਈਏ ਤਾਂ limitless ਤੇ ਹੱਦ ਲਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਅਭੌਤਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅਲੰਕਾਰ ਗਤੀਹੀਨਤਾ ਦੇ ਏਜੰਟ ਹੋ ਨਿਬੜਦੇ ਹਨ। ਸੰਤ ਰਵਿਦਾਸ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਵਾਕਫ਼ ਸਨ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਰਾਮ ਜਿਹਦੀ ਉਹ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਸੀ ਉਹ ਦਸ਼ਰਥ ਦੇ ਬੇਟੇ ਨਹੀਂ ਸਨ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਸਾਡਾ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਕਈ ਸੂਰਜੀ ਮੰਡਲਾਂ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਕਿੰਨੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਹਨ ਪਰ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਿਰਜਣਾ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਸਮਝਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ। 1905 ਵਿੱਚ ਆਈਨਸਟਾਈਨ ਨੇ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਕਰ ਕੇ ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਦਿੱਤਾ: $E = MC^2$ ਉਹਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਇਆ ਗਿਆ। 1939 ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੱਲ ਪੂਰੀ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਣ ਗਏ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਤੱਥ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਜਿਵੇਂ ਕਿ Matter (ਜੜ੍ਹ ਵਸਤੂ) ਨੂੰ energy (ਸ਼ਕਤੀ) ਵਿੱਚ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਿਆਰੇ ਦੋਸਤੋ ਮੈਂ ਸਿੱਧ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਸਧਾਰਣ ਤੌਰ ਤੇ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵੇਲੇ, ਚੇਤੰਨ ਸ਼ਕਤੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਬਹੁਤ ਬਰੀਕ ਕਣਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਪੂੜ ਦੇ ਇਹ ਅਣਗਣਿਤ ਬੱਦਲ ਠੋਸ ਹੋ ਕੇ ਆਕਾਸ਼ੀ bodies ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਗਏ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਅਧਿਐਨ ਲਈ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ Otto Schnight ਦੀ A theory of Earth's Origin ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਚੇਤੰਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ matter ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਸਾਰੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਦੀ ਹੱਦ ਵਾਲੀ ਲਾਈਨ (border Line) ਦੇ ਕੋਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਸਿਰਜਣਾ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਅਲੱਗ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਸਵਰਗੀ ਸਰੀਰ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਹੈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਬਿਨਾ ਉਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇਹ ਧਰਤੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਕੋਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ ਤਾਰੇ ਹਨ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹੋ ਕਿ ਸਾਡਾ ਸੂਰਜ ਧਾਤਾਂ ਅਤੇ ਗੈਸਾਂ ਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਜਲਦਾ ਹੋਇਆ ਗੋਲਾ ਹੈ ? ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੀ ਗਿਆਨ ਦੀ ਹੱਦ ਨੂੰ ਜੁਬਾਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਗਿਆਨ ਤੇ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਕਿਸੇ ਦਿਨ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਜਨਮ ਲੈ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਸੂਰਜ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗਾ (ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ)। ਆਉ ਹੁਣ ਆਪਾਂ ਧਰਤੀ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਿਵੇਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਇਸ ਵੱਲ ਵੇਖੀਏ। ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ ਆਪਣੀ ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹਾਲਤਾਂ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਗ੍ਰਹਿਆਂ ਤੋਂ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿੱਚ ਧਰਤੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਨਾ ਮੇਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਪਰ ਇੱਕ ਗੱਲ ਪੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੂਰਜੀ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਸਾਡੀ ਧਰਤੀ ਹੈ।

ਪੈਰਿੰਬਰ-ਵਿਗਿਆਨੀ ਚਾਰਲਸ ਡਾਰਵਿਨ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤਲਾਬਾਂ, ਨਦੀਆਂ ਅਤੇ ਝੀਲਾਂ ਦੇ ਕੰਡਿਆਂ ਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਮੇਰਾ ਭਾਵ ਜੜ੍ਹ ਵਸਤੂ (Matter) ਦੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਭਾਵ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸਦੇ ਕਾਫੀ ਦੂਰ ਅੰਦੇਸ਼ੀ ਸਿੱਟੇ ਨਿੱਕਲੇ, ਨਿੱਕਲ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਿੱਕਲਦੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਇਹ ਦੂਸਰੀ ਗੁਣਾਤਮਕ ਤਬਦੀਲੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਗੁਣਾਤਮਕ ਤਬਦੀਲੀ ਚੇਤੰਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ Matter ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਹੈ।

ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਗੁਣਾਤਮਕ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਕੀ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ ? ਪਹਿਲੀ ਗੁਣਾਤਮਕ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਕੀ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ ? ਪਹਿਲੀ ਗੁਣਾਤਮਕ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਸਾਨੂੰ ਸਦੀਵੀ ਰੌਸ਼ਨ ਚੇਤਨਤਾ ਦੇ ਸੂਖਮ ਰੂਪ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ, ਠੋਸ ਵਸਤਾਂ ਨਜ਼ਰ ਆਈਆਂ। ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸੂਖਮ ਤੋਂ ਠੋਸ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਕੁੱਝ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਰੂਪ ਦੀ ਹੀ ਤਬਦੀਲੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਚੇਤਨ ਸ਼ਕਤੀ ਬੇ-ਹਰਕਤ ਜਾਂ ਸਥਿਰ ਰੂਪ ਬਣ ਗਈ। ਭੇਤ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ Matter ਚੇਤੰਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਗੁਣਾਤਮਕ ਤਬਦੀਲੀ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਤਰਕ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਵਿਗਿਆਨ ਬਾਰੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੜ੍ਹੋ ਜਿਵੇਂ ਕਿ "The Language of Life" "Atoms are miniature solar systems". ਭਾਵ ਕਿ ਅਣੂ ਛੋਟੇ-2 ਸੂਰਜੀ ਮੰਡਲ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਵੱਡੇ ਤੱਤ ਹਨ- Protons ਅਤੇ Neutrons ਅਤੇ ਇਲੈਕਟਰੋਨਜ਼ ।

ਦੂਸਰੀ ਗੁਣਾਤਮਕ ਤਬਦੀਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਬਾਰੇ ਹੈ ਭਾਵ ਕਿ ਜੜ੍ਹ ਵਸਤੂ ਵਿੱਚ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ, ਜ਼ਿੰਦਾ ਜੜ੍ਹ ਵਸਤੂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਹਿੱਲਜੁੱਲ ਅਤੇ ਠੋਸ ਜੜ੍ਹ ਵਸਤੂ ਦੀ ਗਤੀਹੀਨ ਹੋਂਦ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਿਸਮ ਦਾ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਈ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਭਿੰਨਤਾ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਭਿੰਨਤਾ ਨੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵਿੱਚ ਐਨੀ ਮਹਾਨ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆਂਦੀ। ਇਹੀ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਅਗੰਮੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਕਰਾਮਾਤ ਹੈ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਐਕਟਿਵ ਰੋਲ ਨਹੀਂ ਅਦਾ ਕੀਤਾ। ਕੋਈ ਆਤਮਾ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਰਵ-ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਉਸ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਹੋਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਆਤਮਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਫਿਰ ਕਿਵੇਂ ਕੋਈ ਭੇਦ ਭਰੀ ਹਸਤੀ ਜੜ੍ਹ ਵਸਤੂ ਵਿੱਚ ਗੁਣਾਤਮਕ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ Matter ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਸਕੀ।

ਤਕਦੀਰ (ਪਰਾਲਭਧ) ਦੀ ਉਤਪਤੀ:-“ਸੰਸਕਾਰ”

ਤਕਦੀਰ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਪਹਿਲੇ ਜਨਮ ਦੀ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੇ Self (ਆਪਾ ਜਾਂ ਅਹਿੰ) ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ। ਦੂਸਰੇ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਲੱਗ ਹੋਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪਹਿਲੇ ਜਨਮੇ ਲਈ ਤਕਦੀਰ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਈ। ਇੱਥੋਂ ਹੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਇਸ ਸਟੇਜ ਤੇ ਆਪਾ (Self) ਆਪਣੀ ਉਡਾਣ ਉੱਪਰ ਭਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਸਟੇਜ ਵਿੱਚ living matter ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਭਿੰਨਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਗਤੀਹੀਨਤਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰੰਤਰ ਅਤੇ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਹੋ ਰਹੀ ਤਬਦੀਲੀ ਸੀ। ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਇਸ ਸਟੇਜ ਤੇ ਹੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ Self ਨੂੰ ਚੋਣ (Choice) ਦਾ ਤੌਹਫਾ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਭਿੰਨਤਾ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੇ ‘ਚੁਣਾਵ ਦੇ ਵਰਦਾਨ’ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਾਇਆ। ਚੁਣਨ ਦਾ ਵਰਦਾਨ ਹੀ ਤਕਦੀਰ ਦਾ ਅਧਾਰ ਹੈ।

ਇਸ ਸਟੇਜ ਤੱਕ ਗਤੀਹੀਨਤਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਭਿੰਨਤਾ ਦੀ ਇੱਛਾ ਗਤੀਹੀਨਤਾ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਹੋਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਸੀ। ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਰੋਲ Self ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। Self ਲਈ ਦੋ ਆਪਸ ਵਿਰੋਧੀ ਗੱਲਾਂ ਹਨ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਅਤੇ ਗਤੀਹੀਨਤਾ। ਇਹ ਦੋ ਸਿਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ Self ਦਾ ਲੜਾਈ ਦਾ ਮੈਦਾਨ ਹੈ। ਗਤੀਹੀਨਤਾ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜਨਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਵੱਲ ਅਚੇਤਨ ਆਕਰਸ਼ਨ ਜਾਂ ਖਿੱਚ ਹੈ। Self ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਸੂਖਮ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਇਹ ਪੱਕਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਹੋਇਆ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਇੱਕ ਐਸੀ ਹੋਂਦ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਗਤੀਹੀਨਤਾ ਤੋਂ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਵੱਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। Self ਹੀ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਹੋਂਦ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਸਰੀਰਕ ਮੌਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿੱਚ ਸਮਾਏ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲੇ ਵੀ ਕੁਛ ਫਾਸਲਾ ਬਾਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਹ ਪਲ, ਸਮਾਂ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ Self ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ੁੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਉਸ ਸਟੇਜ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਦੀਵੀ ਰੌਸ਼ਨ ਚੇਤਨਤਾ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਮਾਏ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਮਹਾਨ ਪੈਰੰਬਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ real self ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਹਦੇ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਈਆਂ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਉਹ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਸਟੇਜ ਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਪੱਧਰ ਤੇ ਉੱਪਰ ਵਧੇ।

ਤੀਸਰੀ ਗੁਣਾਤਮਕ ਤਬਦੀਲੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ living matter ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਭਿੰਨਤਾ ਵਿੱਚ ਹੀ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਲੱਭੀ। ਇਹ ਉਹਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਇੱਕ ਸਬੂਤ ਵੀ ਸੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹਦੀ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲਾ ਡਿਸਕਸ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਇਸ ਸਟੇਜ ਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਭਿੰਨਤਾ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ Blessing to choose

ਜਾਂ ਚੋਣ ਦੇ ਵਰਦਾਨ ਨੇ ਲੈ ਲਈ। ਚੁਣਨ ਦੀ ਇਸ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ self ਆਪਣੀ ਪਹਿਚਾਨ ਕਰਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ self ਆਪਣੀ ਤਕਦੀਰ ਬਣਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਅਗੰਮੀ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਮਾਂ ਦੇ ਲਾਡਲੇ ਪੁੱਤਰ- Self ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਪੂਰਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਵਿਰੋਧਾਂ-ਗਤੀਹੀਨਤਾ ਤੇ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ, ਚੰਗਾ ਅਤੇ ਮਾੜਾ, ਸਦੀਵੀ ਅਤੇ ਥੋੜਾ ਚਿਰਾ, ਧਰਮ ਅਤੇ ਅਧਰਮ ਵਿਚਾਲੇ ਚੋਣ ਕਰਨੀ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਹੱਥ ਹੈ। ਤਕਦੀਰ ਕੁਛ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀਆਂ ਅਤੇ ਮਾੜੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਕੰਪਿਊਟਰਾਈਜ਼ਡ ਲੇਖਾ ਜੋਖਾ ਹੈ, ਹਰ ਨਵੇਂ ਕੰਮ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਾਡੀ ਤਕਦੀਰ ਨਵੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਹਰ ਸਮੇਂ ਇਨਸਾਨ ਇੱਕ ਬਦਲਿਆ ਇਨਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ “The oldman and the sea ਵਿੱਚ- Hemingway” ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਦਿਨ ਨਵਾਂ ਦਿਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਰੇਕ Self ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਚੋਣ ਦੇ ਵਰਦਾਨ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਚੁਣਨ ਦਾ ਸਰਾਪ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਵਰਦਾਨ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਭੂਤਕਾਲ ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦੇ ਹੋ ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੈਂ ਵਰਤਮਾਨ ਨੂੰ ਅਣਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ। ਤੁਸੀਂ ਪਿੱਛੇ ਦੇਖਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਮੈਂ ਭੂਤ ਕਾਲ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਤੋਂ ਫ਼ਾਇਦਾ ਉਠਾ ਕੇ ਅੱਗੇ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ, ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਸਿਹਤਮੰਦ ਨਜ਼ਰੀਆ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ।

ਇਨਸਾਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਮਿਸ਼ਨ (ਉਦੇਸ਼)

ਸੰਘਰਸ਼ਸ਼ੀਲ Self ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਘਰ-ਇਨਸਾਨੀ ਸਰੀਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਰੋਸ਼ਨ ਹੋਇਆ Self ਗਤੀਹੀਨਤਾ ਦੇ ਜਾਲਾਂ ਤੋਂ ਜਾਗਰੂਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਅੰਤਿਮ ਉਦੇਸ਼-ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿੱਚ ਸਮਾਐ ਜਾਣ ਤੋਂ ਵੀ ਜਾਣੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿੱਚ ਸਮਾਐ ਜਾਣ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਚੇਤੰਨ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਇਨਸਾਨੀ ਸਰੀਰ ਦੇ ਉੱਪਰ ਨਿਰਭਰ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇਨਸਾਨਾ ਦੀ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। ਹੁਣ Self ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਇਨਸਾਨੀ ਸਰੀਰ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਸੁੱਖਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਤੰਦਰੁਸਤ ਰੱਖੇ, Self ਦੀ ਇੱਛਾ ਸਰੀਰ ਉੱਪਰ ਨਿਰਭਰਤਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਰਸਤਾ ਵੀ ਇਸ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸਹੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਨਸਾਨੀ ਸਰੀਰ ਇੱਕ ਉਹ ਸਾਧਨ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ Self ਉੱਚੀ ਤਕਦੀਰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਰਤਦਾ ਹੈ ਇਹਦੇ ਕਾਰਨ ਦੁਨਿਆਵੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ, ਫ਼ਰਜ਼, ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ, ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ Self ਨੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਅਧਿਆਤਮਕ ਸਰਵ-ਉੱਚਤਾ ਦੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਹਨ। ਹਰੇਕ ਨਵੇਂ ਜਨਮ ਵਿੱਚ Self ਆਪਣਾ ਬਚਪਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਮਾਹੌਲ ਨਾਲ ਐਡਜਸਟ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਲਗਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਅਲੱਗ ਸਮਾਜਿਕ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸੰਸਾਰਿਕ ਸੰਬੰਧ ਬਣਾਉਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਤੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਇਨਸਾਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖਾਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਖੁਸ਼ੀ ਭਰਪੂਰ ਜੀਵਨ ਲਈ ਵੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉੱਚੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਇਸ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਉਹਦੀ ਤਕਦੀਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਾਰਨ ਬਦਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਤਕਦੀਰ ਕੀਤੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਹੀ ਫ਼ਸਲ ਵੱਢਦੇ ਹਾਂ।

ਆਤਮਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਪਰ Self ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਮ ਆਤਮਾ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ Self ਪਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਨਹੀਂ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ Matter ਵਿੱਚੋਂ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਚੇਤੰਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਬੇ-ਹਰਕਤ, ਸਥਿਲ ਰੂਪ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਈ। ਵਿਕਾਸ ਦੇ Process (ਤਰੀਕੇ) ਵਿੱਚ Self ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ ਅਤੇ Selves ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। Self ਦੀ ਆਪਣੀ ਤਕਦੀਰ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਇਸਨੂੰ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦੀ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਇੱਕ ਅਣਜਾਣ

ਰਸਤਾ ਅਪਨਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇਸਨੂੰ ਕਦੇ ਦੋ ਕਦਮ ਅੱਗੇ ਅਤੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਕਦਮ ਪਿੱਛੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਧਰਤੀ Self ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਜਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਰਵ-ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੋ ਕਿ ਸਰਵ-ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਇਸ ਸਾਰੇ ਡਰਾਮੇ ਦੀ ਜੋ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਗਵਾਹੀ ਭਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਕਈ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਖਾਸ Self ਆਪਣੇ ਸਵਾਰਥੀਪਣ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਉੱਠ ਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਸਨੇਹ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਦੁਨਿਆਵੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਗਤੀਹੀਨਤਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਵਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਯਿਸੂ ਮਸੀਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਬੇਟਾ ਸੀ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਆਪ ਹੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਰੂਪ ਸੀ। ਤਕਰੀਬਨ ਹਰ ਧਾਰਮਿਕ ਪੰਥ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੇ ਬਾਨੀ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜਾਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੂਤ ਭੇਜਣ ਦੀ ਜਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ (ਸਿਸਟਮ) ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਥੇ ਆਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਧਰਤੀ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਇੱਥੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਛੇੜਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ। **ਯਿਸੂ ਮਸੀਹ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਨਾਨਕ, ਮੁਹੰਮਦ ਅਤੇ Che Govera** ਧਰਤੀ ਮਾਤਾ ਦੇ ਕਾਬਲ ਸਪੁੱਤਰ ਸਨ। ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਹ Selves ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਇਨਸਾਨ ਅਮਰਤਾ (deathlessness) ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਦਮ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਇੱਥੇ ਜਨਮ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਜਨਮ ਲੈ ਕੇ ਦੇਵਕੀ ਦਾ ਬੇਟਾ ਕਹਾਉਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਜਨਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪੂਰਨਤਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਸਿਵਾਏ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਆਉ ਆਪਾਂ ਵੀ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਅਗੰਮੀ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਸਬਕ ਸਿੱਖੀਏ। ਆਪਾਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕਦਮਾਂ ਤੇ ਚੱਲੀਏ। ਮਨੁੱਖਤਾ ਇੱਕ ਹੈ, ਧਰਤੀ ਇੱਕ ਹੈ, ਸੰਤ ਇੱਕ ਹਨ, ਧਰਮ ਇੱਕ ਹੈ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਾਂ ਕੰਮ ਗਤੀਹੀਨਤਾ ਦੇ ਮਾਇਆ ਜਾਲ ਵਿੱਚ ਫਸਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਸੰਤ ਆਪਣੇ-2 ਯੁੱਗ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਯੁੱਗ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਭੂਤਕਾਲ ਭੂਤਕਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮਾਂ ਵਰਤਮਾਨ ਹੈ। ਵਰਤਮਾਨ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਭੂਤਕਾਲ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰਕੇ ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪੈਰੀਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ ਪਰ ਇੱਕ ਗੱਲ ਬਾਰੇ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਉ ਜਿਹੜੀ ਵੀ ਨਵੀਂ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਉਹਦੇ ਨਵੇਂ ਗੱਲ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਆਧੁਨਿਕ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਮਹਾਂ-ਪੁਰਸ਼ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਆਟੋਮੈਟਿਕ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਨਗੇ। ਸਮਝਦਾਰ ਲਈ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੀ ਬਹੁਤ ਹੈ।

ਕੋਈ ਵੀ ਇਨਸਾਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਨਾ ਬਚਾ ਸਕਿਆ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬਚਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸਾਧਨਾ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਧਿਆਤਮਕ ਸਰਵਉੱਚਤਾ ਦੇ ਰਸਤੇ ਲਈ ਸਕਾਰਾਤਮਕ (positive) ਸੰਘਰਸ਼ ਹੀ ਅਮਰਤਾ (deathlessness) ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋਵੇ। ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕਤਾ ਜਿਹੜੀ ਤੁਹਾਡੇ ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਹੋ ਜਾਉ। ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਬਚੋ, ਆਪਣੇ ਸਵਾਰਥੀਪਣ ਦੀ ਪਿੱਠ ਤੇ ਸਵਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੋ। ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਇਨਸਾਨਾਂ ਲਈ ਪਿਆਰ, ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਸਦਭਾਵਨਾ, ਸਮਾਜ ਦਾ ਕਲਿਆਣ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਧੁੰਦਲੀਆਂ ਅਤੇ ਅਸਪਸ਼ਟ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਹਨ। ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਤੋਂ ਬਚੋ। ਚਲਾਕ ਲੁੰਬੜ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਚੱਲਦੇ ਹਨ। ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਸਤਾਈ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਪਿਆਰ ਵਿਹੁਣਿਆ ਲਈ ਪਿਆਰ, ਗਰੀਬ ਤੇ ਦੱਬੇ ਕੁਚਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਹੀ ਤੁਹਾਡਾ ਰਸਤਾ ਹੈ। ਲੱਭੋ ਅਤੇ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੋ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲੜਾਈ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਪੱਖਾਂ ਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬੰਦੂਕਾਂ, ਕਲਮਾਂ ਅਤੇ ਸਵਾਰਥੀਪਣ ਕੰਮ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਹਥਿਆਰ ਹਨ। ਮੇਰਾ ਪੈਨ ਮੇਰੀ ਤਲਵਾਰ ਹੈ, ਪਿਆਰੇ ਦੋਸਤੋ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਹਥਿਆਰ ਚੁਣ ਲਉ।

The Future (ਭਵਿੱਖ)

ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਕਰਸ਼ਣ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਣ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ? ਇਹ ਤਾਂ ਸਦੀਵੀ ਰੋਸ਼ਨ ਚੇਤਨਤਾ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਵਿੱਚ ਗੁਣਾਤਮਕ ਤਬਦੀਲੀ ਆਈ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਆਕਰਸ਼ਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਵਿਕਾਸਮਈ ਜ਼ਰੂਰਤ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਮੰਨਵਾਉਂਦੀ ਹੈ। Self ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਮਾਇਆਧਾਰੀ ਜੀਵ ਹੈ ਪਰ ਐ Self ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਹਦੇ ਵਰਦਾਨਾਂ ਦੇ ਕਾਬਲ ਬਣਾ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਉਸੇ Self ਨੂੰ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸਿਰਫ ਤੇ ਸਿਰਫ ਉਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। **Mother Teresa** ਅਤੇ ਭਗਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੈਵੀ ਵਰਦਾਨ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਰਸਤੇ ਦਾ ਭੇਤ ਪਤਾ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਪਵਿੱਤਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ **ਭਗਤ ਕਬੀਰ, ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ, ਸੁਕਰਾਤ** ਜਾਂ **Joan of Arc** ਦੀਆਂ ਜੀਵਨੀਆਂ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹੋ। ਮੇਰੇ ਦੋਸਤੋ ਇਸ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਕ ਸੱਚ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਧਰਮ ਨਹੀਂ, ਇਸਾਈ ਮੱਤ, ਹਿੰਦੂ ਮੱਤ, ਬੁੱਧ ਮੱਤ, ਇਸਲਾਮ, ਸਿੱਖ ਮੱਤ, ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਸੱਚ ਦੀਆਂ ਪਰਛਾਈਆਂ ਹਨ। ਸਚਾਈ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੱਤਾਂ ਦੇ ਪੈਗੰਬਰਾਂ, ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਆਧੁਨਿਕ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਧਰਮ ਵਰਗੇ ਪਰੰਪਰਾਵਾਦੀ ਗੀਤੀ ਰਿਵਾਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਰਤਾਂ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਆਪ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਤੇਜ਼ ਧਾਰਾਂ ਤੇ ਚੱਲ ਨਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦੇ ਬੰਦ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਨ ਲੈ ਲਈ ਅਤੇ ਮੰਤਰ ਉਚਾਰਦੇ ਰਹੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਪੀਆਂ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸੱਚ ਦੀ ਕੀ ਉਮੀਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿੱਤਾ ਹੀ ਅਗਿਆਨੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਠੱਗਣ ਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇੱਠਾਂ ਅਤੇ ਪੱਥਰਾਂ ਦੀਆਂ ਉੱਚੀਆਂ ਸੋਹਣੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੱਥਰਾਂ ਉੱਤੇ ਸੋਨਾ ਲਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਪੂਜਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਐਲਾਨਦੇ ਹਨ। ਧਰਮ ਦਾ ਅਸਲੀ ਨਿਚੋੜ ਗਾਇਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਖੋਖਲੀ ਇਮਾਰਤ ਹੀ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਦੋਸਤੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਕਦਮਾਂ ਤੇ ਚੱਲੋ, **ਯਿਸੂ ਮਸੀਹ, ਮੁਹੰਮਦ, ਨਾਨਕ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਕਬੀਰ** ਅਤੇ **ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ** ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਵੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਖੋਖਲੇਪਣ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਚੰਗੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਕਰੋ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਧੁਨਿਕ ਜਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਣ ਵਿੱਚ ਮੱਦਦ ਕਰਨ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਭੋਲੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਮਨ ਨੂੰ ਹੀ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਅਮਰਤਾ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦਾ ਮਤਲਬ ਭੌਤਿਕ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸੂਖਮ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਹੈ, ਸਰੀਰਕ ਹੋਂਦ ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਹਾਲਤ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿੱਚ ਸਮਾਅ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੰਜਵੀਂ ਗੁਣਾਤਮਕ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਇਹ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ ਕਿ self ਆਪਣੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ, ਹੱਦਾਂ ਨੂੰ ਪਰੇ ਛੱਡ ਕੇ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲੇ ਵੀ ਗਤੀਹੀਨਤਾ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਆਕਰਸ਼ਣ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਹੀ ਸੰਤ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਇਸ ਸਟੇਜ ਤੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾ ਤਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸ਼ਿਵ, ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਧਰਮਰਾਜ ਸਿਰਫ ਅਹੁਦੇ ਹਨ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਸਿਵਾਏ ਕੋਈ ਪੂਰਨ ਨਹੀਂ। ਸਿਰਫ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਨੁਕਸ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸੂਖਮ ਸਰੀਰ ਸਦੀਵੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਜੋ ਕਿ ਚੇਤਨਤਾ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਸਮਾਅ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਰਨਣ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਦੋਨੋਂ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਰੋਸ਼ਨੀ ਫਿਰ ਚਮਕ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਕੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਸਦੀਵੀ ਰੋਸ਼ਨ ਚੇਤਨਤਾ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਠੱਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਅਰਬਾ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਕੋਈ ਅਦਭੁਤ ਅਤੇ ਚਮਤਕਾਰੀ ਘਟਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਵਾਪਰੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਸਮਝਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ। ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਲਮ ਇਹ ਸਭ ਲਿਖੇ। ਆਉ ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰੀਏ।

ਜੀਵਨ ਜਾਚ (ਧਾਰਮਿਕ ਸੇਧਾਂ)

1. ਮੂਲਮੰਤਰ ਸ਼ਬਦ ਖੁਦਾਈ ॥ ਏਹੋ ਬਾਣੀ ਹਿੰਸੇ ਆਈ ॥

**ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ
ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥**

ਜ਼ਬਾਨੀ ਕਲਮਾ ਹਰ ਕੋਈ ਆਖੇ, ਦਿਲ ਦਾ ਪੜ੍ਹਦਾ ਕੋਈ ਹੂ ॥
ਜਿਥੇ ਕਲਮਾ ਦਿਲ ਦਾ ਪੜ੍ਹੀਏ, ਓਥੇ ਜੀਭੇ ਮਿਲੇ ਨਾ ਢੋਈ ਹੂ ॥
ਦਿਲ ਦਾ ਕਲਮਾ ਆਸ਼ਕ ਪੜ੍ਹਦੇ, ਕੀ ਜਾਨਣ ਯਾਰ ਗਲੋਈ ਹੂ ॥
ਕਲਮਾ ਯਾਰ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਬਾਹੂ, ਮੈਂ ਸਦਾ ਸੁਹਾਗਣ ਹੋਈ ਹੂ ॥

(ਸਾਈਂ ਸੁਲਤਾਨ ਬਾਹੂ)

2. ਸਹਿਜ ਸਾਧਨਾ ਕੀ ਹੈ ?

ਆਪਣੀ ਜੀਵਾਤਮਾ ਦੇ ਸੱਚ ਤੇ ਕੱਚ ਦੋਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੇ ਗੁਰ -ਗਿਆਨ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਸਹਿਜ ਤੌਰ ਤੁਰਦਿਆਂ ਕੱਚ ਨੂੰ ਸੱਚ ਵਿੱਚ ਵਟਾਉਂਦੇ ਜਾਣਾ। ਅਜਿਹਾ ਜੀਵਨ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਖੇਡਿਆਂ ਭਰੀ ਸੋਚ ਤੇ ਉਸਾਰੂ ਜੋਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

“ਸਤਿਗੁਰ ਕਰੈ ਸਹਜ ਕਾ ਧੰਧਾ, ਵਾਦ ਵਿਵਾਦ ਕਰੈ ਸੋ ਅੰਧਾ”

(ਗੁਰੂ ਗੋਰਖ ਨਾਥ)

3. ਸਹਿਜ ਨੂੰ ਸਮਝੋ ਤੇ ਸਮਝ ਕੇ ਹੀ ਅੱਗੇ ਵਧੋ, ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ। ਬੁਧ-ਬਿਬੇਕ ਦੀ ਜਾਗਰਿਤੀ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੁੰਦਿਆਂ ਪੂਰੀ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਨਾਲ ਗੁਰ-ਆਸਰੇ ਹੀ ਸ਼ਬਦ-ਸੁਰਤਿ ਜੋਗ ਰਾਹੀਂ ਸਹਿਜ-ਜੋਗ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰੋ। ਪਰਾਮਾਨਸਿਕ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਸਮਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਅਤੇ ਸਹਿਜ ਵਿਦਿਆ (ਸੁਧ ਵਿਦਿਆ) ਦਾ ਸੂਰਜ ਉਦੈ ਹੋਣ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ ਦੀ ਕਾਲਖ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋਣਾ ਹੀ ਤਾਂ ਸਹਿਜ-ਜੋਗ ਹੈ, ਪਰ ਸਹਿਜ-ਸਮਾਧੀ ਤਾਂ ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਪੰਛੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਕਾਸ਼ੇ ਚੜ੍ਹਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵਾਤਮਾ ਦਾ ਜੀਵ-ਤੱਤ ਆਤਮ-ਤੱਤ ਵਿੱਚ ਰਚ ਜਾਵੇ ਤੇ ਸਮ-ਰਸ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਕਾਰਣ ਸੁੱਚੀ ਆਤਮਾ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਹੋ ਰਹੇ।

“ਜਦ ਸਹਿਜ-ਸਮਾਧੀ ਰਾਹੀਂ ਮਨ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਜੋ ਅਵਸਥਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਹੀ ਮੁਕਤੀ ਹੈ।”

(ਅਮੋਰਧ ਸ਼ਾਸਨਮ - ਪੰਨਾ 89)

ਜਦੋਂ ਮਨ ਨਾਲ ਮਨ ਨੂੰ (ਸਾਕਸ਼ੀ ਭਾਵ) ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਨ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ? = ਆਤਮਾ ਹੀ ਆਤਮਾ - ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ (ਅਸਤਿਤਵ) - ਅੱਲਾ ਹੂ

ਸਹਿਜ-ਸਮਾਧੀ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਵਾਲਾ ਫਕੀਰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਵੀ ਪਰਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ - ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਵਿੱਚ - ਆਪਣੇ ਰੰਗ ਵਿੱਚ।

“ ਜਬ ਲਗੁ ਦੁਨੀਆ ਰਹੀਐ ਨਾਨਕ ਕਿਛੁ ਸੁਣੀਐ ਕਿਛੁ ਕਹੀਐ ॥ ”

(ਮ: 1, ਪੰਨਾ 661)

4. ਸਬਰ, ਸੁਕਰ ਤੇ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਜੀਵੋ। ਕੀਤੇ ਨੂੰ ਜਾਣੋ ਅਤੇ ਪੰਨਵਾਦੀ ਹੋਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੱਥੋਂ ਨਾ ਜਾਣ ਦਿਓ।

“ਨਰਕ ਘੋਰ ਬਹੁ ਦੁਖ ਘਣੇ ਅਕਿਰਤਘਣਾ ਕਾ ਥਾਨੁ”

(ਮ: 5, ਪੰਨਾ 315)

“ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਥਹੁ ਦੇਇ ॥ ਨਾਨਕ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣਹਿ ਸੇਇ ॥”

(ਮ: 1, ਪੰਨਾ 1245)

5. ਦੁਖੀਏ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਅਤੇ ਸੱਚੇ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੱਥੋਂ ਨਾ ਜਾਣ ਦਿਓ ਪਰ ਬੁਰਿਆਂ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ/ਸਹਾਇਤਾ ਤਾਂ ਸ਼ੈਤਾਨ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਖਿਡਾਉਣਾ ਬਣਨਾ ਹੈ, ਜੋ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਪਾਪ ਵੀ।

6. ਦਾਨ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲੋੜਵੰਦ ਤੱਕ ਸਿੱਧਾ ਪਹੁੰਚਾਓ ਤੇ ਭੁੱਲ ਜਾਓ। ਦਾਨ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੱਦਾਂ ਅੰਦਰ ਰੱਖੋ। ਸਥਾਨ, ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚਾਰੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਧਨ ਦੇਣਾ ਦਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

7. ਕਾਮ, ਕਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਥਾਏਂ ਟਿਕਾਵੋ। ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਪਿਛੋਂ ਹੀ ਜੱਗ ਦੀ ਕਾਰ ਕਰੋ। ਧਰਮ (ਸਦਾਚਾਰ) ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰੋ ਤੇ ਧੜੇ ਦੇ ਮੋਹ ਨੂੰ ਤਿਆਗੋ।

“ਜੀਵਤੁ ਮਰੈ ਮਰੈ ਫੁਨਿ ਜੀਵੈ ਤਾਂ ਮੋਖੰਤਰ ਪਾਏ ॥”

(ਮ:3, ਪੰਨਾ: 550)

8. ਰੱਬ ਅਤੇ ਜੱਗ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਨਿਭਾਓ ਤੇ ਕਦੇ ਅਵੇਸਲੇ ਨਾ ਹੋਵੋ। ਇਹ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਸੰਸਾਰਿਕਤਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਵੇਸਲੇ ਪਾ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨੱਕ ਵਿੱਚ ਨੱਥ ਪਾ ਲਵੇ।

“ਜੋ ਦਮ ਗਾਫਲ ਸੋ ਦਮ ਕਾਫਰ, ਸਾਨੂੰ ਮੁਰਸ਼ਦ ਇਹ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਹੂ ॥”

(ਸਾਈਂ ਸੁਲਤਾਨ ਬਾਹੂ)

9. ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਰੰਗ ਤੇ ਢੰਗ ਅਪਣਾਓ ਪਰ ਸਦਾਚਾਰਕ ਸੁਚੱਜਤਾ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ।

ਸਦਾ ਖ਼ਬਰਦਾਰ! ਪੂਰੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰ!

ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਰੀਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਤੰਦਰੁਸਤ ਅਤੇ ਸੋਹਣਾ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖੋ ਤੇ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰ ਕਰੋ। ਮਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਚੇਤੰਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ: ‘ਏ ਮਨਾ ਮੇਰਿਆ ਚਤੁਰਾਈ ਕਿਨੈ ਨਾ ਪਾਇਆ।’ ਸਾਕਸ਼ੀ ਰੂਪ ਆਤਮਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਸਿਰ ਮੱਥੇ ਟਿਕਾਓ।

10. ਆਪਣੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝੋ ਤੇ ਸਾਕਾਰ ਕਰੋ। ਆਪਣੇ ਗੁਣ-ਔਗੁਣ ਅਤੇ ਚੰਗੀਆਂ ਬੁਰੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵੀ ਤਿਆਰ ਕਰੋ।

“ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਲਈ ਕੌਣ ਸੋਚੇਗਾ? ਤੇ ਜੇ ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ? ਤੇ ਜੇ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਤਾਂ-ਕਦੋਂ?”

(ਹਿਲੇਲ)

“ਸਾਬਤ ਸਿਦਕ ਤੇ ਕਦਮ ਅਗੋਰੇ, ਤਾਂ ਹੀ ਰੱਬ ਲੱਭੀਵੇ ਹੂ ॥”

(ਸਾਈਂ ਸੁਲਤਾਨ ਬਾਹੂ)

11. ਜੀਵਨ ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਦੀ ਖੇਡ ਹੈ।

“ਤੂ ਕਾਹੇ ਡੋਲਹਿ ਪ੍ਰਾਣੀਆ ਤੁਧੁ ਰਾਖੈਗਾ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ॥”

(ਮ: 5, ਪੰਨਾ 724)

ਅਰਦਾਸਾਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਤਾਂ ਬੁਜ਼ਦਿਲਾਂ ਦਾ ਤਰਲਾ ਹੈ। ਰੱਬ ਦੇ ਭਾਣੇ ਨੂੰ ਸਨਿਮਰ ਤੇ ਬਹਾਦਰ ਹੋ ਕੇ ਮੰਨੋ। ਅਕਲਾਂ ਤੇ ਤਾਕਤਾਂ ਵੀ ਤਾਂ ਰੱਬ ਦੀਆਂ ਹੀ ਦਾਤਾਂ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਿੱਕ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਵਰਤੋ।

ਹੱਥੀਂ ਦਿਤੀਆਂ ਦੰਦੀਂ ਖੋਹਲਣੀਆਂ - ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੋਭਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

12. ਆਪਣੇ ਆਸਰਿਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਫ਼ਰਜਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਸਹਿਜ, ਤੇ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣਾ ਹੀ ਸਹਿਜ-ਸਾਧਨਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੜਾਅ ਹੈ। ਵੰਡ ਖਾਏ ਖੰਡ ਖਾਏ।

“ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰਿ ਭੇਟਿਐ, ਪੂਰੀ ਹੋਵੈ ਜੁਗਤਿ॥

ਹਸੰਦਿਆਂ ਖੇਲੰਦਿਆਂ ਪੈਨੰਦਿਆਂ ਖਾਵੰਦਿਆਂ, ਵਿਚੇ ਹੋਵੈ ਮੁਕਤਿ॥”

(ਮ:5, ਪੰਨਾ 522)

13. ਸੱਚਾ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਸਹਿਜ, ਸਬਰ, ਸੰਤੋਖ, ਸਾਦਗੀ ਤੇ ਸੁਚੱਜਤਾ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਸੰਸਾਰਕ ਜੀਵਨ ਵੀ ਬਤੀਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬਾਣੇ ਨਾਲ, ਬਲ ਨਾਲ, ਤੇ ਜੱਗ ਨਾਲ ਚਿੰਬੜੇ ਸੰਸਾਰੀ ਭੇਖੀ ਤੋਂ ਦਸ ਕੋਹ ਦੂਰ ਰਹੋ। ਰੌਂਦੂ, ਭੌਂਦੂ, ਰੁਲੇ-ਖੁਲੇ ਤੇ ਝੂਠੇ-ਸਾਉਪੁਣੇ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਭੇਖਧਾਰੀ ਭੰਡ ਨੂੰ ਫ਼ਕੀਰ, ਸਾਧੂ, ਸੰਤ, ਜਾਂ ਮਹਾਂ-ਪੁਰਖ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਾ। ਬਾਬਾ ਕਬੀਰ ਕਥਨ ਕਰੇ - *“ਕੱਚੇ ਸਿੱਧਨ ਮਾਇਆ ਪਿਆਰੀ॥”*

ਗੁਰੂ - ਓਹ ਵਿਰਲੇ ਸੰਸਾਰ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਚੰਗੇ ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਬੁਲ੍ਹੇਸ਼ਾਹ ਵਾਂਗ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਚਿਮਟ ਰਹੋ। ਸਮਝੋ ਸਫ਼ਰ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ।

“ਗੁਰ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕਿਆ ਕਹਾ ਗੁਰੂ ਬਿਬੇਕ ਸਤਸਰੁ।

ਓਹ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਜੁਗਹ ਜੁਗੁ ਪੂਰਾ ਪਰਮੇਸਰੁ॥”

(ਆਸਾ ਮ: 5, ਪੰਨਾ 397)

14. ਜਪ, ਭਗਤੀ, ਤੇ ਸਾਧਨਾ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਵਿੱਚ ਦ੍ਰਿੜ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਕਰੋ। ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਵਾਧੇ-ਘਾਟੇ ਕਰਨਾ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ-ਸੁੱਖ ਦਾ ਘਾਣ ਕਰਨਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

“ਗੁਰੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦੁ”

(ਰਾਮਕਲੀ ਮ: 5, ਪੰਨਾ 897)

15. ਨਿੰਦਾ ਚੁਗਲੀ ਰੋਗ ਹੈ। ਨਿਰੋਗਤਾ ਦੀ ਦਵਾਈ ਹੈ ਗੁਰ ਗਿਆਨ। ਨਿੰਦਕ ਤੇ ਚੁਗਲਖੋਰ ਦੀ ਅਕਲ ਤੇ ਹੱਸੋ। ਅਚਾਰੀਆ ਚਾਣਕਯ ਦੀ ਚਾਣਕਯ ਨੀਤੀ, ਅਧਿ-6, ਸ਼ਲੋਕ - 2 ਇੰਝ ਹੈ। *“ਪੰਛੀਆਂ ਵਿਚ ਕਾਂ, ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਿਚ ਕੁੱਤਾ, ਰਿਸ਼ੀ-ਮੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕ੍ਰੋਧੀ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਨਿੰਦਕ (ਚੁਗਲਖੋਰ) ਚੰਡਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ!”*

“ਅਵਖਧ ਸਭੇ ਕੀਤਿਅਨੁ ਨਿੰਦਕ ਕਾ ਦਾਰੁ ਨਾਹਿ॥”

(ਮ: 5, ਪੰਨਾ 315)

16. ‘ਮੁਆਫ਼ ਕਰੋ ਅਤੇ ਭੁੱਲ ਜਾਵੋ’ ਪੂਰਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਮੁਆਫ਼ ਕਰੋ ਪਰ ਭੁੱਲੋ ਨਾ।

“ਆਪਣੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦਿਓ ਪਰ ਕਦੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾ ਭੁੱਲੋ।”

(ਜੋਨ. ਐਫ. ਕੈਨੇਡੀ)

ਵੱਡਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੀਆਂ ਸਚਾਈਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਦਾ ਜਾਗਰਿਤ ਰਹੋ।

“ਸੱਪੈ ਦੁੱਧ ਪਿਆਲੀਐ ਵਿਹੁ ਮੁਖਰੰ ਸੱਟੈ॥”

(ਵਾਰ 35, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ)

“ਕੌੜੇ ਖੂਹ ਨਾ ਮਿੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਬਾਹੂ, ਭਾਵੇਂ ਲੱਖ ਮਣ ਖੰਡ ਦਾ ਪਾਈਏ ਹੂ॥”

(ਸਾਈਂ ਸੁਲਤਾਨ ਬਾਹੂ)

17. ਪਿਛਲੱਗ, ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਕੱਚੇ ਤੇ ਅਕਲ ਦੇ ਥੋਥੇ ਪ੍ਰਾਣੀ (ਚੇਲੇ) ਸਿਰਫ ਆਪਣੀਆਂ ਜੇਬਾਂ ਹੀ ਕਟਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਕਰਮਯੋਗੀ ਨਾਸਤਿਕ ਨਿਕੰਮੇ ਆਸਤਿਕ ਨਾਲੋਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਨੇੜੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

18. ਇਸ਼ਨਾਨ ਸਮੇਂ, ਖਾਣ ਸਮੇਂ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਿਆਂ ਇਕਾਗਰ ਚਿੱਤ ਰਹੋ।

“ਜਬ ਲਗੁ ਤਾਗਾ ਬਾਹਉ ਬੇਹੀ॥ ਤਬ ਲਗੁ ਬਿਸਰੈ ਰਾਮੁ ਸਨੇਹੀ॥”

(ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ 524)

ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਸਮੇਂ ਜੇਕਰ ਮੰਦਰ ਵੀ ਸਾਫ਼ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਮਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਸੁਹਾਣਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਵਸਥ ਰਹੋ, ਵਿਅਸਥ ਰਹੋ ਤੇ ਮਸਤ ਰਹੋ।

“ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਸਿਮਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ, ਮਨ ਤਨ ਭਏ ਅਰੋਗਾ॥”

(ਮ: 5, ਪੰਨਾ 611)

“ਅਲਪ ਅਹਾਰ ਸੁਲਪ ਸੀ ਨਿੰਦਾ ਦਯਾ ਛਿਮਾ ਤਨ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥

ਸੀਲ ਸੰਤੋਖ ਸਦਾ ਨਿਰਬਾਹਿਬੋ ਹੂਏ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਅਤੀਤ ॥”

(ਰਾਮਕਲੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ 10)

19. ਹਰ ਨਵਾਂ ਵਿਚਾਰ ਅਪਣਾਓ, ਵਿਚਾਰੋ, ਹੰਢਾਓ ਤੇ ਫੇਰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਨਵੇਂ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਲੜ ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ ਫੜੋ। ਜੇਕਰ ਦੋ ਬੁਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਦੀ ਚੋਣ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੋਨਾਂ ਦੇ ਹੀ ਪਰਛਾਵੇਂ ਤੋਂ ਵੀ ਪਰ੍ਹੇ ਰਹੋ। ਸੱਚੇ ਨੂੰ ਖੋਜ ਕੱਢੋ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਬਣੋ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿਣਕੇ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਨਿੱਕਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ।

20. ਜੋ ਵਰਕਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਫਾੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਬਾਰਾ ਜੋੜ ਕੇ ਪੜ੍ਹਣ ਦੀ ਗਲਤੀ ਨਾ ਕਰੋ। ਜਿਹੜਾ ਛੱਡਿਆ ਉਹ ਦਿਲੋਂ ਕੱਢਿਆ। ਸਦਾ ਪਾਣੀਆਂ ਵਾਂਗ ਵਹਿਣ ਵਿੱਚ ਰਹੋ।

21. ਇਹ ਜੀਵਨ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਤੇ ਝਗੜਿਆਂ ਦਾ ਅਖਾੜਾ ਨਹੀਂ। ਗੁਰ-ਗਿਆਨ ਦੇ ਚਾਨਣੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਹੀ ਪਗਡੰਡੀ ਬਣਾਓ ਤੇ ਹੱਸਦੇ ਗਾਉਂਦੇ ਅੱਗੇ ਵਧੋ।

“ਪੜ੍ਹ ਗ੍ਰੰਥਿ ਜੋ ਗਿਆਨ ਵਖਾਨੇ, ਪਵਨ ਸਾਧ ਪਰਮਾਰਥ ਮਾਨੇ।

ਪਰਮ ਤਤਵ ਕੋ ਹੋਰਿ ਨ ਮਰਮੀ, ਕਹੈ ਗੋਰਖ ਸੋ ਮਹਾਂ ਅਧਰਮੀ।”

(ਗੁਰੂ ਗੋਰਖ ਨਾਥ)

“ਪੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹ ਇਲਮ ਹਜ਼ਾਰ ਕਿਤਾਬਾਂ, ਆਲਮ ਹੂਏ ਸਾਰੇ ਹੂ।

ਇਕ ਹਰਫ ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਨਾ ਪੜ੍ਹ ਜਾਨਣ, ਭੁਲੇ ਫਿਰਨ ਬਿਚਾਰੇ ਹੂ।

ਇਸ਼ਕ ਅਕਲ ਵਿੱਚ ਮੰਜ਼ਿਲ ਸਾਰੀ, ਸੈਆਂ ਕੋਹਾਂ ਦੇ ਪਾੜੇ ਹੂ।

ਇਸ਼ਕ ਨਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਖਰੀਦਿਆ ਬਾਹੂ, ਉਹ ਦੋਹੀਂ ਜਹਾਨੀਂ ਮਾਰੇ ਹੂ।”

(ਸਾਈਂ ਸੁਲਤਾਨ ਬਾਹੂ)

22. ਹਰ ਵਿਚਾਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਵਿੱਚ ਕੈਦ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਅਮਲਾਂ ਨਾਲ ਮੁਕਤ ਕਰਾਂਗਾ। ਕੰਮ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪਿਆਰ ਅੱਗੋਂ ਪਰਦਾ ਚੁੱਕਣਾ ਹੈ।

(ਖਲੀਲ ਜਿਬਰਾਨ)

Work is love made visible. - Khalil Gibran

ਜੀਵਨ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਮਨੋਰਥ ਮਾਨਵਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੀ ਹੈ।

(ਮਹਾਤਮਾ ਟਾਲਸਟਾਏ)

ਸੂਫੀ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੰਗ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨਾਲ ਅਤੇ ਲੋਕਾਈ ਨਾਲ ਚੰਗੇ ਆਚਰਣ ਕਰਦਾ ਪੱਕਾ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

(ਸ਼ੇਖ ਅਸ ਸਿਓਤੀ)

23. ਭੁੱਖਾ ਆਦਮੀ ਚੇਲਾ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ ਰੋਟੀਆਂ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਮੀਰ ਆਦਮੀ ਚੇਲਾ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਡਾਲਰਾਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਬੁਧੀਮਾਨ, ਸੰਜਮੀ ਤੇ ਸਮਝਦਾਰ ਬੰਦਾ ਹੀ ਚੇਲਾ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਗਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਸੱਚ ਖੋਜਦਾ ਹੈ। ਸੱਚਾ ਅਤੇ ਸੁੱਚਾ ਬਣਨ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦਿਆਂ ਉਡੀਕਵਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਅਗਵਾਈ ਲਈ। ਇਸ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਕਮਾਈ ਦਾ ਸਾਧਨ ਬਣਾਓ ਤੇ ਸੰਜਮੀ ਬਣੋ। ਜੇ ਧਨਵਾਨ ਹੋ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਹੱਦ ਨਿਸਚਿਤ ਕਰੋ ਤੇ ਹਰ ਪਲ ਖ਼ਬਰਦਾਰ ਰਹੋ। ਆਪਣੀ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਨਿਮਰਤਾ-ਭਾਵ ਨਾਲ ਪਰਨਾਓ।

24. ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਬੰਦੇ ਬਣੋ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਵਰਗੇ। ਉਂਜ ਹਿੰਦੂ, ਸਿੱਖ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਾਂ ਈਸਾਈ ਬਣੇ ਰਹਿਣਾ ਤਾਂ ਅਧੂਰੇ ਹੀ ਬਣੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ।

25. ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਤਾਂ “ਦੇਸ਼ ਪਰਾਇਆ” ਹੈ। ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਮੁੰਬਈ ਨਗਰੀ ਸਮਝੋ - ਫਿਲਮੀ ਐਕਟਰਾਂ ਦੀ ਬਸਤੀ। “ਕੂੜ ਫਿਰੇ ਪਰਧਾਨ ਵੇ ਲਾਲੋ” ਪੈਗੰਬਰੀ ਬੋਲ ਹੈ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਸਚਿਆਰਿਆਂ ਤੇ ਚੰਗਿਆਰਿਆਂ ਦਾ ਬੀਅ ਨਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਢੂੰਡੋ, ਪਹਿਚਾਣੋ, ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਹੱਸੋ ਵੱਸੋ। ਪਰ ਇਹ ਸਦਾ ਚਿੱਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖੋ, “ਸਜਨ ਘਰ ਜਾਨਾ ਹੈ ॥”

“ਦਇਆ ਕਰਹੁ ਨਾਨਕ ਗੁਣ ਗਾਵੈ

ਮਿੱਠਾ ਲਗੈ ਤੇਰਾ ਭਾਣਾ ॥”

(ਮ:5, ਪੰਨਾ 748)

ਦਵੰਦਾਤਮਕ ਅਸਤਿਤ੍ਵਵਾਦ

“ਸਹਿਜ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਅਗੰਮੀ ਸਿਧਾਂਤ” ਖੋਜ ਪੱਤਰ “ਕੁਦਰਤ ਵਿਚ ਦਵੰਦ” ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਆਰੰਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਵੰਦ ਦਾ ਸਾਡੇ ਲਈ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ? ਦਵੰਦ ਦੋ ਵਿਰੋਧਾਂ ਦਾ ਆਪਣੇ ਬਚਾਉ, ਸਰਵ-ਉੱਚਤਾ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਲੰਘਣ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਦਵੰਦਾਤਮਕ ਭੌਤਿਕਵਾਦ, ਸਿਰਫ ਭੌਤਿਕ ਸੰਸਾਰ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਰਹਿ ਕੇ, ਭੌਤਿਕ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਸਤਿਤ੍ਵਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ (ਸਾਰਤਰ) ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੱਚ ਦੇ ਡੂੰਘੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦਾ ਪਰਵਰਤਿਤ ਰੂਪ ਹੈ। ਮਾਰਕਸ ਦੀ “ਕੈਪੀਟਲ” ਦਾ ਅਲੋਚਨਾਤਮਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਬਾਰੇ ਫਲਸਫੇ ਵੱਲੋਂ ਨਜ਼ਰ-ਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਡੀ ਠੋਸ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਕਮੀ ਦੀ ਉਪਰੀ ਭਾਵਨਾ ਉੱਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਅਤੇ ਮੌਲਿਕ ਇਨਸਾਨੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੰਗਠਿਤ ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਨੇ ਵਾਸਤਵਿਕ ਇਨਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਖਰੀਦੋ ਫਰੋਖਤ ਵਾਲੀ ਵਸਤੂ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਸਤਿਤ੍ਵਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਮੱਤ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਜਿਕ ਸਮਰਥਨ, ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਅਤੇ ਵਿਹਾਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤਰੀਕੇ ਵਿਅਕਤੀਵਾਦ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਕੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮਾਨਵਤਾਹੀਣ ਅਤੇ ਖਰੀਦੋ ਫਰੋਖਤ ਦੀ ਵਸਤੂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਬਣ ਕੇ ਵਪਾਰੀਕਰਣ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੰਡੀ ਦੀ ਅਰਾਜਕਤਾ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਕਠਪੁਤਲੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਵੰਦਾਤਮਕ ਅਸਤਿਤ੍ਵਵਾਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਲਾਸਾਨੀ ਦਰਸ਼ਨ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਮਾਣਕ ਅਸਤਿਤ੍ਵ ਚੋਣ ਜਾਂ ਆਤਮ-ਕੇਂਦਰ (ਦੂਸਰਿਆਂ ਲਈ ਮੇਰਾ ਵਜੂਦ) ਵਜੋਂ ਹੀ ਦਵੰਦਾਤਮਕ ਅਸਤਿਤ੍ਵਵਾਦ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ।

ਅਸਤਿਤ੍ਵ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਵੈ ਦਾ ਆਪਣੀ ਚੋਣ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਨਿਕਲਣਾ ਹੈ। ਇਨਸਾਨੀ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੀ ਅੰਤਰਮੁੱਖਤਾ ਵਿਚ ਪਾਰਗਾਮੀ ਹੋਣ ਦਾ ਕੇਂਦਰ-ਬਿੰਦੂ ਉਹ ਆਪ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪ੍ਰਚੱਲਤ, ਸਮਾਜਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਕ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਢਾਂਚਿਆਂ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਸਮਾਜਿਕ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ) ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਅਸਤਿਤ੍ਵਵਾਦ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਵਾਦ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦ ਸੰਸਲੇਸ਼ਣ ਸੰਜੋਗ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਕਾਸਮੁਖੀ ਰੁਝਾਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਮਤਲਬ ਕਿ ਇਹ ਉਭਰਦਾ ਤੇ ਪੁੰਗਰਦਾ ਫਲਸਫਾ (ਅਸਚਰਜ ਘਟਨਾ, ਤੱਥ, ਪ੍ਰਤੱਖ ਗਿਆਨ) ਵਿਕਾਸਵਾਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਨਾਲ ਸਿੱਝਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮਸਲੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਦਵੰਦਾਤਮਕ ਅਸਤਿਤ੍ਵਵਾਦ ਨਜਿੱਠਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਆਤਮਾ (ਜੀਵਾਤਮਾ) ਦੇ ਅੰਦਰਲਾ ਸੰਘਰਸ਼-ਵਿਰੋਧਾਂ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼, ਪੁੱਪ ਅਤੇ ਛਾਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਟੱਕਰ, ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਅਨੈਤਿਕਤਾ, ਸਹੀ ਅਤੇ ਗਲਤ, ਸੰਸਾਰਕਤਾ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕਤਾ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਰਅਸਲ ਜੀਵਾਤਮਾ ਦਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੈ। ਇਹ ਅਣੂ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਮਾਦੇ ਵਿਚ ਅਰਥ-ਭਰਪੂਰ ਹਿੱਲ-ਜੁੱਲ ਕਾਰਨ ਮਾਦਾ ਚੇਤਨ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜੀਵ ਨੇ ਮਾਦੇ ਦੇ ਧੁਰ ਅੰਦਰ ਸੂਖਮ ਜੀਵ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜੜ੍ਹਾਂ ਬਣਾ ਲਈਆਂ, ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਯੋਗਾਤਮਕ (ਅਨੁਭਵ ਅਧਾਰਤ) ਸਾਰਾ ਸਦੀਵੀ ਸਿਧਾਂਤ (ਭਾਣਾ)- ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਵਿਕਾਸਵਾਦੀ ਰਜ਼ਾ ਨੇ ਆਵਾਜਾਈ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੁਲੀਸਮੈਨ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਮਨੁੱਖ ਅੰਦਰ ਜਮਾਂਦਰੂ ਮੂਲ ਪ੍ਰਯੋਗਵਾਦੀ ਸ਼ਿਖਸ਼ਾ ਦਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਭੰਡਾਰ-ਜੀਵ-ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਆਤਮਾ ਪੁਲੀਸਮੈਨ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਂਗ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਤਿੰਨੇ- ਲਾਲ, ਪੀਲੀ ਅਤੇ ਹਰੀ ਬੱਤੀਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਰੁਕਣ, ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਜਾਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਅਸਤਿਤ੍ਵਵਾਦੀ ਚਿੰਤਕਾਂ-ਨਾਸਤਿਕ ਅਤੇ ਆਸਤਿਕ ਦੋਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਆਭਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਆਉ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਾਂ ਅਸਤਿਤ੍ਵਵਾਦ ਦਾ ਅਰਥ ਸਮਝ ਕੇ ਇਹਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਕਰੀਏ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਇਕ ਸਮੇਂ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਜਨਮ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣਾ ਤੇ ਹੰਢਾਉਣਾ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਪਸ਼ੂ ਜੀਵਨ ਹੀ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਜਨ-ਸੰਖਿਆ ਦੇ ਕਾਫ਼ੀ ਵੱਡੇ ਅਨੁਪਾਤ ਦੀ ਸਿਰਫ ਇਹ ਹੋਣੀ ਜਾਂ ਤਕਦੀਰ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ 'ਤੇ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਵੀ ਹਨ ਜੋ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਯੋਗਦਾਨ ਨਾਲ ਸਮਰਿਧ ਅਤੇ ਸੰਪਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਕਾਸਮੁਖੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਸਿਰਜਣਾ ਅਤੇ ਕਾਰਜ

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਕਾਰਜ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਉੱਪਰ ਆਪਣੀ ਅਮਿੱਟ ਛਾਪ ਛੱਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਧਿਆਤਮਕ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਿਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਿੱਥੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਸਖਤ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਸੁਆਸ ਤੱਕ ਉਹ ਮਿੱਥੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਕਾਰਜ ਅਪੂਰਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਕ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਜਿਉਂਦੀ ਹੋਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੀ ਸਾਰਥਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਨੋਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਅਸਤਿਤ੍ਵਵਾਦੀ ਪੱਖ ਤੋਂ ਜਿਉਂਦੀ ਗਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੈ। ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ, ਅਸਤਿਤ੍ਵ ਦਾ ਅਰਥ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਿਉਣਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਰਵ-ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਉਪਕਰਣ ਜਾਂ ਯੰਤਰ ਹੋਈਏ- ਪੂਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਅਤੇ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਹੋ ਰਹੀ ਵਿਕਾਸਮਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਵਿਚ ਸਹਾਇਕ ਹੋਈਏ। ਕੁਦਰਤ ਵਿਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਲਗਾਤਾਰ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਵਿਕਾਸ ਹੀ “ਭਾਣਾ” ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

“ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ।”

(ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਕ 4)

ਇਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ਼ ਜਿਉਂਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਅਸਤਿਤ੍ਵਵਾਦੀ ਜੀਵਨ ਜਿਉਂਦੇ ਹਾਂ।

“ਜੀਤ ਹਾਰ ਕੀ ਸੋਝੀ ਕਰੀ।

ਤਉ ਇਸੁ ਘਰ ਕੀ ਕੀਮਤਿ ਪਰੀ।”

(ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਗਉੜੀ ਮ. 5, ਅੰਕ 235)

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਉੱਪਰਲੇ ਦੋਹਰੇ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਰਗਾ ਜੀਵਨ ਜਦੋਂ ਸਹੀ ਗਲਤ ਦਾ ਭਾਵ ਸਮਝ ਕੇ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਐਸੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਇਨਸਾਨ ਸਿਰਫ਼ ਜਿਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਜਿਉਂਦਾ ਜਾਗਦਾ ਅਸਤਿਤ੍ਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਸਿਸਟਮ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਝ ਦਾ ਵਿਗਿਆਨ, ਵਾਦ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦ ਵਿਚਾਲੇ ਬੌਧਿਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੋਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਸੰਸਲੇਸ਼ਣ ਸੰਜੋਗ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਇਕ ਖੇੜਾ, ਇਕ ਵਿਕਾਸ-ਲੜੀ, ਇਕ ਵਿਕਾਸਮੁਖੀ ਪੁੰਗਾਰ ਤੇ ਨਿਸਾਰ, ਇਕ ਆਸ਼ਾਵਾਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਦਵੰਦਾਤਮਕ ਭੌਤਿਕਵਾਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਹਾਨ ਸੰਤ ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਦਾ ਮਹਾਨ ਤੋਹਫਾ ਹੈ। ਅਪਰੰਪਾਰਤਾ ਦੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬੇਟੇ ਯਾਂ ਪੋਲ ਸਾਰਤ੍ਰ ਦੀ ਰਾਇ ਹੈ, “ਅਸਤਿਤ੍ਵ ਸਾਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਬੌਧਿਕ ਮੰਥਨ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਅਸਤਿਤ੍ਵਵਾਦ ਨੂੰ ਸਧਾਰਣ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਮਾਨਵਵਾਦ ਦਾ ਰੂਪ ਮੰਨਦਾ ਹੈ।”

ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਨੇ ਵਿਰੋਧਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੰਦ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਆਰਥਿਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤੇ “ਸਹਿਜਧਾਰਾ” ਨੇ ਮਾਨਵ ਸਵੈ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਿਰੋਧਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀਆਂ ਗੁੰਝਲਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਪੈਰਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ- “ਜੀਵ-ਆਤਮਾ”। ਅਸਤਿਤ੍ਵਵਾਦ ਇਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਜਾਂ ਚਿੰਤਨ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਮਝ ਦਾ ਫਲਸਫਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋ ਰਹੇ ਆਪਸੀ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਟਕਰਾਅ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ “ਦਵੰਦਾਤਮਕ ਅਸਤਿਤ੍ਵਵਾਦ” ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਮੁੱਚੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿਚ ਵਾਪਰ ਰਹੀ ਪਾਰਗਾਮਤਾ ਦਾ ਉਤਪ੍ਰੇਰਕ ਮਾਧਿਅਮ ਹੋਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ- (ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦਾ ਕਾਰਜ-ਭਾਣਾ), ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹੋਂਦ (ਜੀਵਾਤਮਾ) ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸ ਕਾਰਨ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਦੀ ਸਤਾਈ ਹੋਈ ਅਤੇ ਸ਼ੋਸ਼ਿਤ ਹੋ ਰਹੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜੀਵ-ਜੰਤੂਆਂ ਅਤੇ ਮਾਦਿਕ, ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਨਿਰਛੱਲ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਪੱਖ ਪੂਰਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਕਾਰਜ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਵਿਅਕਤੀ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਗਰੂਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਸਤਿਤ੍ਵਵਾਦ ਵਿਦਿਅਕ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਰੋਸ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਦਵੰਦਵਾਦੀ ਸਿਸਟਮ-ਵਿਰੋਧੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸੋਝੀਵਾਨ ਹੋ ਕੇ ਸਧਾਰਣ ਤਰਕ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਤੋਂ ਉਡਾਣ ਲੈ ਕੇ ਅਜੋਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਮਾਜਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਸੰਤੁਲਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਦਾ ਦੌਤ ਬੇ-ਦਰਦੀ ਅਤੇ ਬੇ-ਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਹੜੱਪ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਅਖੌਤੀ

ਮਨੁੱਖਤਾ-ਪੱਖੀ, ਸਰਵ-ਉੱਚ, ਲੋਕਤੰਤਰਿਕ ਗਣਰਾਜ ਬਾਕਾਇਦਾ ਚਤੁਰਾਈ ਨਾਲ ਦੱਬੇ-ਕੁਚਲੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਇਨਸਾਫ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਹਨ। ਸੰਤ ਆਗਸਟਾਈਨ ਨੇ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ, “ਇਨਸਾਫ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਸਰਵ-ਉੱਚਤਾ ਸੰਗਠਿਤ ਡਕੈਤੀ ਹੀ ਤਾਂ ਹੈ।” ਸਾਰਤ੍ਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲੇਖ "Existentialism is a Humanism" ਵਿਚ ਅਸਤਿਤ੍ਵਵਾਦ ਨੂੰ ਮਾਨਵਵਾਦ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਸਹਿਜਧਾਰਾ ਨੇ ਇਹਨੂੰ “ਦਵੰਦਾਤਮਕ ਅਸਤਿਤ੍ਵਵਾਦ” ਜਾਂ “ਅਸਤਿਤ੍ਵਵਾਦੀ ਮਾਨਵਵਾਦ” ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਤਨ ਲਈ ਤੱਥਾਤਮਕਤਾ (facticity) ਹੈ ਤੇ ਇਸੇ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਦਵੈਤਵਾਦ। “ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਤੋਂ ਆਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ” (factuality) ਤੱਥਮੂਲਕਤਾ ਅਤੇ “ਸੁਆਸਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਿੱਤੀ (possibility) ਸੰਭਾਵਨਾ। ਅੰਤਰ ਇੱਥੇ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵਜੂਦ ਦੇ ਦਵੈਤਵਾਦ (ਜੀਵ-ਆਤਮਾ) ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਇਕ ਈਸ਼ਵਰਵਾਦੀ (ਅਦਵੈਤਵਾਦੀ) ਹੋਂਦ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਅਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੰਭਾਵਨਾ-ਤੱਥਾਤਮਕਤਾ ਯੁਕਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਸੌਖੇ ਅਨੁਪਾਤ ਦਾ ਬਚਾਉ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਹੈ। ਭਾਣੇ ਦੀ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲਤਾ ਵਿਚ ਇਹ ਕੁਦਰਤੀ ਸਹਿ-ਅਸਤਿਤ੍ਵ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਅਸਤਿਤ੍ਵ ਵੀ ਚੇਤਨ ਅਤੇ ਸੁਚੇਤ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਜਾਣਕਾਰੀ (ਜੀਵਾਤਮਾ), ਇਹਦੀ ਸਹੀ ਸਮਝ ਦੇ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਅਸਤਿਤ੍ਵਵਾਦੀ ਕਦਮ ਉਠਾਣ ਨੂੰ ਹੀ ਅਸਤਿਤ੍ਵਵਾਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਿਚ ਅਸਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ "being there in me" (ਮੈਂ ਮੈਂ ਹਾਂ) ਮੇਰੇਪਨ ਵਿਚ ਹੈ।

ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਵਰਦਾਨ ਵਿਕਤੀਗਤ ‘ਮੈਂ’- ਹਉਮੈ-ਸਵੈ-ਜੀਵਾਤਮਾ ਵਿਚ ਆਤਮਾ ਤੱਤ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਜੀਵ-ਅੰਤਹਕਰਣ-ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸੂਖਮ ਅਸਤਿਤ੍ਵ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਨਵ ਸਵੈ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੀ ਅਨੁਰੂਪਤਾ ਵਿਚ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਅਸਤਿਤ੍ਵਵਾਦੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਮਾਂ ਸੀ ਪਰ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਆਗਮਨ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਚੇਤੰਨ ਸਮਾਜਿਕ ਰਾਬਤੇ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਉਸ ਦੇ ਧਰਮ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ (ਨੈਤਿਕ ਹੋਂਦ) ਦੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਹਾਨੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੀਤਣ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖੀ ਵਜੂਦ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹੋਂਦ ਅੰਦਰ ਅਧਿਆਤਮਕਤਾ ਤੇ ਸੰਸਾਰਕਤਾ ਦੇ ਆਕਰਸ਼ਣਾਂ ਦੀ ਖਿੱਚ-ਧੂਹ ਨਾਲ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ-ਜੀਵਾਤਮਾ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਧਰਮ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧ, ਪਵਿੱਤਰ ਅਤੇ ਆਦਿ-ਕਾਲੀਨ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਸਮੂਹਿਕ, ਅਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ (ਪੂਜਾ-ਪੱਧਤੀ) ਵਿਚ ਦੱਬ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਅਸਤਿਤ੍ਵ ਦੀ ਤੱਥਾਤਮਕਤਾ (facticity) ਮਾਨਵ ਸਵੈ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ (“ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ”) ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਧਰਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅਸਥਿਰ ਤੇ ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਸਵੈ ਦੇ ਲੁਪਤ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ, ਉਸ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਵਾਸਤਵਿਕ ਹੋਂਦ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਨੂੰ ਅਸਥਾਈਪਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੌਤ ਦੀ ਆਮਦ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹੋਣ ਦਾ ਖਿਆਲ ਅਤੇ ਪਤਨ ਦਾ ਡਰ, ਘਬਰਾਹਟ ਅਤੇ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਵਾਲਾ, ਗਿਣ-ਮਿੱਥ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ‘ਪ੍ਰਮਾਣਕਤਾ’ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਸਤਿਤ੍ਵ ਦੀ ‘ਅਪ੍ਰਮਾਣਕਤਾ’ ਵਿਚ ਗੁੰਮ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ “ਚੋਣ ਕਰਨਾ ਉਸ ਦੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਹੈ” ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਈ ਅਸਤਿਤ੍ਵਵਾਦੀ ਚਿੰਤਕਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੱਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ “ਇਨਸਾਨ ਤੇ ਚੋਣ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ” ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਹਿਜਧਾਰਾ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਅਸਤਿਤ੍ਵਵਾਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮਾਨਵ-ਸਵੈ ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਸਾਹਮਣੇ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦਾ ਅਸਤਿਤ੍ਵ ਜਿਹੜਾ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਜੋਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਦੇ ਆਕਾਸ਼ ਉੱਤੇ ਤੌਖਲੇ ਦੇ ਬੱਦਲ ਛਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਇਉਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਹੀ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਬਿਗਾਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਸਵੈ ਫਿਰ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ, ਘਬਰਾਹਟ, ਦੁਚਿੱਤੇਪਣ, ਨਿਰਾਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਪੀੜਾ ਵਾਲੀ ਤਨਹਾਈ ਦੀ ਪੁੰਦ ਵਿਚ ਲੁਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਈਬਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸੀਂ ਅਪਰਿਚਿਤ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਉੱਤੇ ‘ਅਜਨਬੀ ਅਤੇ ਮੁਸਾਫਰ’ ਹਾਂ।

ਆਧੁਨਿਕ ਪੂੰਜੀਵਾਦ, ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਦੀਆਂ ਸ਼ੈਤਾਨੀ ਚਾਲਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਅਜੋਕੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਚਿੰਤਨ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਭਰਮਾਉਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ‘ਸਾਰਾ

ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਸਿਮਟ ਕੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਹੈ। ਇਹ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਭੋਲੇ-ਭਾਲੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ-ਖਸ਼ੁੱਟ ਦੀ ਦੁਸ਼ਟ ਕਾਰਜਨੀਤੀ (ਚਾਲ) ਹੈ। ਵਾਲ ਸਟਰੀਟ ਵਿਚਲੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਪੂਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਫੈਲ ਗਏ ਹਨ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਰਤੀ ਜਮਾਤ ਅਤੇ ਹੇਠਲੇ ਮੱਧ-ਵਰਗੀ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ-ਵਿਕਸਿਤ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸ਼ੋਸ਼ਿਤ ਜਨਤਾ ਵੀ ਜਾਗਰੂਕ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਸਮਝਣ ਦੀ ਹੁਣ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਬਦਮਾਸ਼-ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਸਿਆਸਤਦਾਨ, ਜ਼ਾਲਿਮ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁੰਡੇ (ਮਾਫੀਆ) ਸਾਡੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਕੀ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਦੀ ਪਰਛਾਂਈ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਸਾਫ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਚਮਕਦੇ ਅਕਾਸ਼ ਉੱਤੇ ਇਸ ਦੀ ਆਮਦ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦਰਸਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜੋਕੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਚਰਿਤਰ-ਉਸਾਰੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਵਿਗਿਆਨਕ ਖੋਜ ਵੀ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਅਤੇ ਨੈਕਿਤਕਾ ਵਿਹੀਨ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੇ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਬੇ-ਰਹਿਮ ਮੁਕਾਬਲੇ ਅੱਗੇ ਗੋਡੇ ਟੇਕ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਾਲੀ ਬੁੱਤ-ਪੂਜਾ ਨੇ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਦਫਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਹਾਈਡਿਗਰ ਨੂੰ ਉਹਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਕੁਦਰਤ ਤੱਕ ਰਸਾਈ ਲਈ ਤੇ ਯੋਂ ਪੋਲ ਸਾਰਤ ਨੂੰ ਉਹਦੇ ਲੇਖ "Existentialism is a Humanism" ਲਈ ਮੁਬਾਰਕ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਜੈਸਪਰਜ਼ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਲਾਮ ਕਰਨੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਅਸਤਿਤ੍ਵਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸਾਡਾ ਧਰਤੀ ਤੇ ਜੀਵਨ- ਖਾਣ, ਪੀਣ, ਲੜਨ ਅਤੇ ਸੌਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਪਸ਼ੂ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ ਜਿਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਵਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ- ਸਿਰਫ ਸਵੈ-ਚਾਲਿਤ ਖਿਡੌਣੇ-ਰੋਬੋਟ।

ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸਥਾਨ ਪੂਰਤੀ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਚਮਕਦੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਸਿੱਕਿਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਪਾਰੀਕਰਣ, ਬੇ-ਕਾਬੂ ਨਿਗਰਾਨੀ ਰਹਿਤ ਮੁਕਾਬਲਾ ਅਤੇ ਬੁੱਲੀ ਮੰਡੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਜਗਤ ਦੇ ਮਾਰੂ ਹਥਿਆਰ ਹਨ। ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ, ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ, ਅਖਬਾਰ, ਰੇਡੀਓ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਖੇਡਾਂ (ਕ੍ਰਿਕਟ) ਅਤੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਇਸ ਮਾਰੂ ਏਕੀਕਰਨ (ਸਧਾਰਨਤਾ) ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਰਹਿਤਤਾ ਤੋਂ ਖੋਫਨਾਕ ਇਨਕਾਰ। ਇਹ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਹੜੱਪ ਕਰਕੇ ਅਸਤਿਤ੍ਵਵਾਦੀ ਚਿੰਗਾਰੀ ਖਤਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਦਲ ਸਾਂਝੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਬਲਾਕ-ਸਿਰਫ ਦੋ, ਵਿਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕਾਰਨ ਆਪਣੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਪਹਿਚਾਣ ਗੁਆ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਦਲ ਜਿਸ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੇ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦੇ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਕੋਈ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ। ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਅਸਤਿਤ੍ਵਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਚੇਤਨ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪੈਂਤੜੇ ਨਾਲ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰੋਕ ਟੋਕ ਕੇ ਅਰਾਜਕਤਾਵਾਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਹਿਚਾਣ ਨੂੰ ਮਿਟਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਸਨਮਾਨਿਤ ਹੋਂਦ ਨੇ ਆਪਣੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਿਤ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਅਸਤਿਤ੍ਵਵਾਦੀ ਧਾਰ ਨੂੰ ਖੁੰਢਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ- ਆਰਥਿਕ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਕਾਰਨ। ਉਦਯੋਗ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ, ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀਆਂ, ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਯੁਕਤ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਹੋਂਦ (Being-with-others) ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਹੋਂਦ (Being-with-the-world) ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਸੰਦਰਭ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਸਤਿਤ੍ਵਵਾਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਅਸਤਿਤ੍ਵਵਾਦੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਕਲਾ-ਆਪਣੇ ਲਈ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਹੋਂਦ (Being with others for me) ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਸਹੀ ਤਰੀਕਾ ਅਜਿਹੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਅਸਤਿਤ੍ਵਵਾਦੀ ਜੀਵਨ (ਦੂਸਰਿਆਂ ਨਾਲ ਅਸਤਿਤ੍ਵ) ਜਿਉਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਚੋਣ ਅਤੇ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੰਟਰੋਲ ਹੇਠ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹ ਖਿਆਲ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ **“ਇਕ ਖਰਚੀਲਾ ਵਿਅਕਤੀਵਾਦ (ਨਿੱਜਵਾਦ) ਵੀ ਓਨਾ ਗੈਰ-ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਵਿਅਕਤੀਤਵਹੀਣ ਸਮੂਹਵਾਦ।”** ਹਰੇਕ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਪੋਰੇਟਾਂ ਦੇ ਮਾੜੇ ਇਰਾਦਿਆਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਕਿ **“ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਧਾਰਣ ਇਕਸਮਾਨਤਾ ਨਾਲ ਜਨ-ਸਮੂਹ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਇਕ ਬਰਾਬਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।”** ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰੇਕ ਸੱਚ, ਘਟਨਾ ਅਤੇ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਇਨਸਾਨੀ ਅੰਤਰਮੁੱਖਤਾ ਅਤੇ ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ- ਮੈਂ ਤੇ ਉਸ ਵਿਚਾਲੇ, ਮੈਂ-ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਮੈਂ, ਆਪਸੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਜਾਂ ਕ੍ਰਿਆ ਮੈਂ-ਮੇਰੇ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਾਗਰੂਕ ਹੋ ਕੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਸਾਵਧਾਨੀ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ **“ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਪਰੰਪਾਰਤਾ ਅਤੇ ਪਤਨ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਪੜਤਾਲ ਕਰੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਅਸਤਿਤ੍ਵਵਾਦੀ ਹੋਂਦ ਸਥਾਪਤ ਕਰੇ।”**

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯਤਨ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਹੋਂਦ (ਜੀਵ) ਨੂੰ ਗੁਆਉਂਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਮੇਰੇ ਅਮਲ ਸਾਰਥਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣਤਾ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ (ਰਜ਼ਾ) ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਅਰਥ-ਭਰਪੂਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਕਾਰਜ ਸਰਵ-ਵਿਆਪੀ ਉਸਾਰੂ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਅਗਲੇਰੀ ਖੋਜ ਲਈ ਟੂਕਾਂ :

- ਭੀੜ ਤਾਂ ਖਰਵੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਜਨਤਾ ਦੀ ਰਾਇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ- ਕੰਮ ਕਾਰ ਦਾ ਆਮ, ਸਵਕ੍ਰਿਤ ਤਰੀਕਾ।
- ਸਾਰਤ੍ਰ ਦਾ ਨੀਤੀਵਾਕ- ਅਸਤਿਤ੍ਰ ਸਾਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ। ਅਸਤਿਤ੍ਰ 'ਕਿਸੇ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਸਵੈ ਦਾ ਬਣਨਾ ਹੈ।'

- ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਕੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ- ਸਵੈ-ਵਿਆਖਿਆ।

ਅਸਤਿਤ੍ਰ 'ਸਾਵਧਾਨੀ' ਹੈ- ਸਿਰਫ਼ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਹੀ ਨਾ ਹੋਣਾ ਬਲਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਲਈ ਵੀ ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ (ਸਮੱਸਿਆ) ਹੋਣਾ।

ਅਗੰਮਤਾ ਆਪਣੇ ਅਸਤਿਤ੍ਰ ਦੀ ਤੱਥਾਤਮਕਤਾ (facticity) ਤੋਂ ਪਾਰ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਕਾਰਜਕਰਤਾ ਦੀ ਆਪਣੀ ਚੋਣ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸਤਿਤ੍ਰ ਤੱਥਾਤਮਕਤਾ ਅਤੇ ਪਾਰਗਾਮਤਾ (ਅਗੰਮਤਾ) ਦੋਨਾਂ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਤੋਂ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਸਵੈ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਮੂਰਤ ਰੂਪ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਬਣਦਾ ਸਵੈ। ਇਹ ਅਪਰੰਪਾਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਹੈ।

- ਅਸਤਿਤ੍ਰਵਾਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਮਾਨ ਜਗਤ ਦੇ ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਅਤੇ ਅਰਥ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਨੂੰ 'ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

(ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਨਿਰਾਲਾਪਣ ਅਤੇ ਅਸਚਰਜਤਾ)

- ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਰਤ੍ਰ ਅਸਤਿਤ੍ਰਵਾਦੀ ਆਤਮ-ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ (ਹੋਂਦ) ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ।

- ਵਿਲੱਖਣ ਹੋਂਦ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਹੋਣੀ ਦਾ ਆਪ ਕਰਤਾ-ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਹੈ।

- ਅਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

- ਚੋਣ ਅਤੇ ਅਪਰੰਪਾਰਤਾ (ਦੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ-ਅਸਤਿਤ੍ਰਵਾਦ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨਜ਼ਦੀਕ)

- ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਨੈਤਿਕਤਾ ਵਿਹੀਣ ਵਸਤੂਵਾਦ

ਬਨਾਮ

ਧਾਰਮਿਕ ਈਮਾਨ ਦੀ ਅਸਤਿਤ੍ਰਵਾਦੀ ਅੰਤਰਮੁੱਖਤਾ

- ਅਸਤਿਤ੍ਰਵਾਦੀ ਅੰਤਰਮੁੱਖੀ ਪੱਕਾ ਇਰਾਦਾ ਸਰਵ-ਵਿਆਪੀ ਨੈਤਿਕ ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ।

- ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਬੇ-ਘਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਉਸ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ "ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ- ਆਵਾਜ਼ ਦਾ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਪੈਣਾ ਮਤਲਬ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ- ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਬੈਠਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸ਼ਰਧਾ ਪੂਰਵਕ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣਾ।

- ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਮੰਗਾਂ ਦੀ ਫਿਤਰਤ-ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ।

- ਮੇਰੇ ਅਮਲ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦੋਨੋਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

- ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਂਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਸਤਿਤ੍ਰ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ, ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ-ਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

- ਵਚਨਬੱਧਤਾ (ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ) ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ, ਸਾਰਥਕ, ਅਰਥ ਭਰਪੂਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਅਸਲੀ ਆਧਾਰ ਹੈ - ਮਨੁੱਖੀ ਹੋਂਦ ਦੀ ਅਸਤਿਤ੍ਰਵਾਦੀ ਸ਼ਰਤ। ਚੋਣਾਂ ਅਤੇ ਵਚਨਬੱਧਤਾਵਾਂ ਸਿਆਸੀ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਹਕੀਕਤ ਦੀ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਠੱਸ ਰੂਪ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

- ਅਪਰੰਪਾਰਤਾ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਚਾਓ ਲਈ ਸਫ਼ਾਈ ਦੇਣ ਦਾ ਹੱਕ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹੀਰੋ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

- ਫਿਲਾਸਫੀ ਦਾ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਹੋਣ ਨਾਤੇ ਮੈਂ ਸੁਕਰਾਤ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਹੀਰੋ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਣ ਨਾਤੇ ਮੇਰੇ ਮਾਡਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਬਣਦੇ ਹਨ।

- ਤੱਥਾਤਮਕਤਾ ਕਿਸੇ ਪਾਤਰ ਦਾ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਸਵੈ-ਨਿਰਮਾਣ ਹੈ।
- ਅਪਰੰਪਾਰਤਾ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸਥਿਰ ਅਤੇ ਅਖੌਤੀ ਆਦਰਸ਼ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।
- Simon de Beauvoir (Book- The Second Sex), ਔਰਤ ਦੇ ਸੰਸਥਾਗਤ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਥਾਨ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ- ਇਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਦੀਵੀ ਵਸਤੂ ਸਥਾਨ।

ਮਰਦਾਵਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਜਿਕ ਕਸਵੱਟੀਆਂ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਕਾਰਨ ਔਰਤ ਨੂੰ ਦੂਜਾ ਸਥਾਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਔਰਤ ਦੇ ਸਵੈ-ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ (ਸਰਗਰਮ ਅਸਤਿਤ੍ਵਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ) ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤੋਂ ਚੱਲੇ ਆ ਰਹੇ “ਦੇਖੋ” (Look) ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਨਾਲ ਰੋਕ ਕੇ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਮਰਦ-ਸਿਰਫ ਆਤਮ-ਲਕਸ਼ਣ

- ਫਿਲਾਸਫੀ ਵਾਸਤਵਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਲਾਗ ਹੋ ਕੇ ਕਿਰਿਆਤਮਕ ਤੇ ਵਿਹਾਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ- ਅਸਤਿਤ੍ਵਵਾਦ ਲਈ ਇਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਕੇਂਦਰ ਬਿੰਦੂ ਹੈ।

- ਸਵੈ-ਪਹਿਚਾਣ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸਵੈ-ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨਾਲ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਚੋਣ ਅਤੇ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਸਰਲ ਅਪਰੰਪਾਰਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਚੇਤਨਤਾ ਦੇ ਵਰਣਨਾਤਮਕ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਦਾ ਸੀ।

- ਮਨੋਰਥ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਐਸਾ ਸਾਫ ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਢਾਂਚਾ ਹੈ ਜੀਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਅੰਤਹਕਰਣ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

- ਧਾਰਮਿਕ ਚੇਤਨਤਾ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਂਦ।

- ਇਕੋ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ - “ਮੈਂ”।

ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਉਦੋਂ ਹੀ ਸਾਰਥਕ ਤੇ ਅਰਥ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਆਪੀ ਬਣਾ ਕੇ ਉੱਪਰ ਚੁੱਕਦਾ ਹਾਂ। ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਤਤਕਾਲ ਖਾਹਿਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਰੁਚੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸਾਰੂ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਰਕੇ ਜੋ ਮੈਂ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ (Telos)

ਆਤਮਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ (ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ, ਅਪ੍ਰਮਾਣਿਕ)

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ

ਟੋਰਾਂਟੋ- 9057817909

ਵੈਨਕੋਵਰ: 6046575442

ਲੁਧਿਆਣਾ: 98557-80230

ਪੇਸ਼ੀਨਗੋਈ ਜੋ ਸੱਚ ਸਿੱਧ ਹੋਈ

ਕਾਦਿਰ ਕਾਰੀਮ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਜਾਣਨ ਬਾਰੇ ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖ ਵਿੱਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਤਸੁਕਤਾ ਬਣੀ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਰਤੇ ਦੀ ਕਿਰਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਨਵਾਂ ਲੱਭਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਪੁਰਾਤਨ ਅਤੇ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪੈਰਿਬਰੀ ਵਿਗਿਆਨਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਯੁੱਗ ਦੀ ਸਮਝ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਖੋਜਾਂ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਸੁਖਾਵਾਂ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵ ਪੂਰਣ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੋਜਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਦੇ ਹੋਏ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਖਗੋਲ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ 6 ਦਸੰਬਰ, 2011 ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਧਰਤੀ ਲੱਭ ਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਧਰਤੀ ਦਾ ਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਰਤੀ 2.0 ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਧਰਤੀ ਉੱਪਰ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਪਲੱਭਯ ਹਨ ਜੋ ਜਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਇਹ ਧਰਤੀ 2.0 ਸਾਡੀ ਧਰਤੀ ਨਾਲੋਂ 2.4 ਗੁਣਾਂ ਵੱਡੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਤਕਰੀਬਨ 22 ਡਿਗਰੀ ਸਿਲਸੀਅਸ ਹੈ। ਇਹ ਧਰਤੀ 2.0 ਆਪਣੇ ਸੂਰਜ ਦੁਆਲੇ 290 ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੂਰਾ ਚੱਕਰ ਲਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਧਰਤੀ ਲਗਭਗ 600 ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਰ੍ਹੇ (3876 ਟਰੀਲਿਅਨ ਕਿਲੋਮੀਟਰ) ਦੂਰ ਹੈ।

ਸਹਿਜਧਾਰਾ ਮਤ ਦੇ ਬਾਨੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਅਗੰਮੀ ਪਸਾਰੇ ਬਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਪੜ੍ਹਾ, ਸਮਝਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਤਜਰਬੇ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 5 ਨਵੰਬਰ, 2000 ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਹ ਸੁਆਲ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ, “ਕੀ ਜੀਵਨ ਸਿਰਫ ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਹੀ ਹੈ, ਜੇ ਜੀਵਨ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਹੈ?” ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਤਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ। “ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਸੂਰਜ ਹੈ ਉਸ ਥਾਂ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਜਗਾਹ (ਗ੍ਰਹਿ) ਤੋਂ ਰੌਸ਼ਨੀ ਅਤੇ ਗਰਮੀ ਦਾ ਵਹਾਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗਲੈਕਸੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸੂਰਜ ਮੰਡਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਸੂਰਜ ਮੰਡਲ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੇ ਸੂਰਜ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੇ ਹਨ। ਗਲੈਕਸੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਿੰਨੇ ਸੂਰਜ ਹੋਣਗੇ ਉਨੇ ਹੀ ਉਥੇ ਜੀਵਨ ਹਨ, ਉਹ ਜੀਵਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਣਤਰ (Form) ਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਵੀਂ ਧਰਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਵੀਂ ਧਰਤੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੂਰਜ ਮੰਡਲ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ।”

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਨ 1978 ਵਿੱਚ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਅਨੰਤ ਪਸਾਰੇ ਸਬੰਧੀ ਇੱਕ ਖਾਸ ਨਿਯਮ “ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਅਗੰਮੀ ਸਿਧਾਂਤ” ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿੱਚ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਆਧਾਰ ਪਲੱਸ ਸਮਥਿੰਗ (Plus Something) ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪਲੱਸ ਸਮਥਿੰਗ ਦਾ ਨਿਯਮ ਮਨੁੱਖੀ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਪਕੜ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਦੇ ਦੇ ਪਸਾਰੇ ਸਬੰਧੀ ਦੋ ਹੋਰ ਨਿਯਮ, ਗਤੀ ਦਾ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਗਰੂਤਾ ਦਾ ਨਿਯਮ (Law of Motion, Law of Gravitation) ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਅਪਣੇ ਲੈਕਚਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ 30 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਧਿਆਤਮ ਬਾਰੇ ਤਕਰੀਬਨ 400 ਲੈਕਚਰ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਸਹਿਜਧਾਰਾ ਮੱਤ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ “ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸੰਪੂਰਨ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਹਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਮਕਸਦ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਬਿਨਾਂ ਮਤਲਬ ਉਤਪੰਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸਥਾਈ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ, ਉਸ ਨੇ ਮਿਟਣਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ। ਮੇਰਾ (ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ) ਆਪਣਾ ਨਿਜੀ ਅਨੁਭਵ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਸੂਰਜ ਹੋਵੇਗਾ ਉਥੇ ਜੀਵਨ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਵੇਗਾ”।

ਅਗੰਮ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਸਵਾਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਸ਼ੰਕਾ ਨਵਿਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰ ਵਿਟਾਂਦਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ

ਟੈਗਟੋ- 9057817909

ਵੈਨਕੋਵਰ: 6046575442

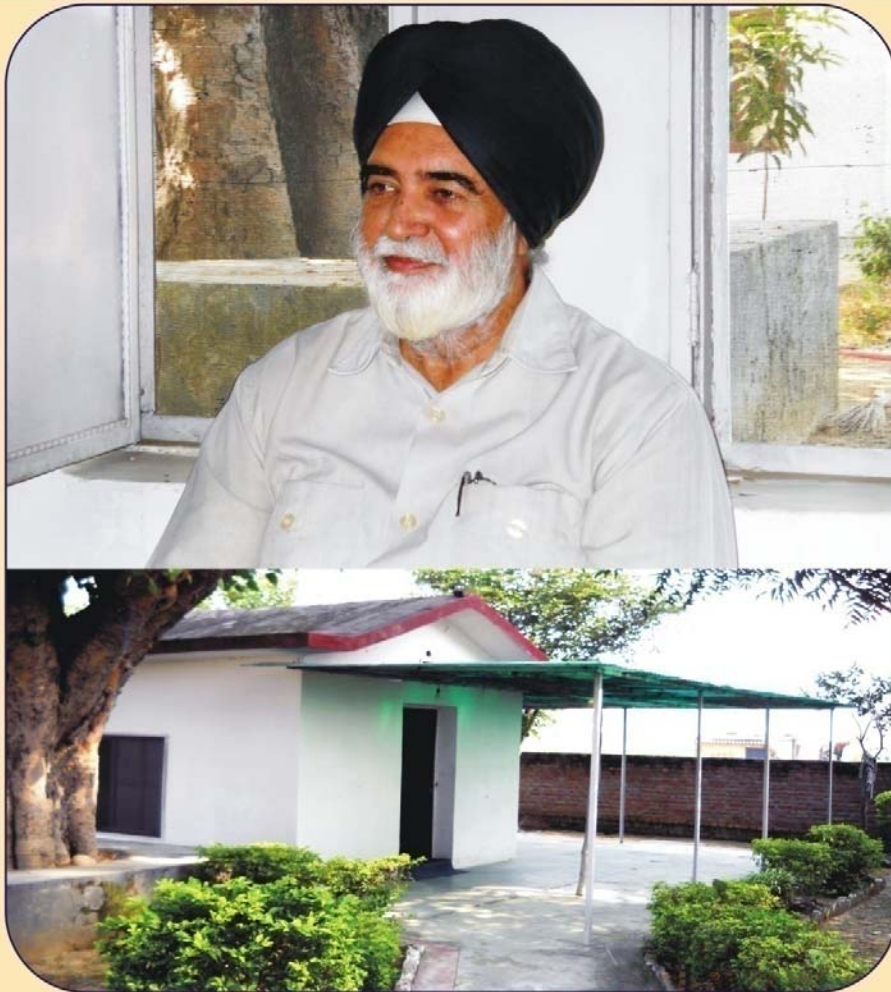
ਲੁਧਿਆਣਾ: 98557-80230

Sahajdhara

A spiritual interpretation of
human existence

Dr. Jagjit Singh Grewal

Sahajdhara Satsang, Amanpark, Threeke-142021 (Ludhiana)
www.sahajdharasatsang.com

Dr. Jagjit Singh Grewal : Sahaj-Incarnate Gurudev

"The search for truth is more precious than its possession."

(Albert Einstein)

The founder of Sahajdhara Satsang, a renowned scholar of English and Punjabi, a spiritual philosopher, Dr. J.S. Grewal, was inspired by the dialectics of existence to be a spiritual seeker. His Ph.D. thesis on, "Imagery in Adi Granth" ignited the spark of spirituality in his enlightened mind which took the form of flame with the origin of Sahajdhara Satsang in 1979-80 with the blessings of Satguru Nanak Dev Ji and the golden contact and touch of his spiritual Guru Mata Kirpal Kaur. His very first publication, "Divine Law of Evolution" in 1978 predicted the existence of "our earth and many other planets having similar conditions. It is beyond my powers to count the number of earths in our universe. But about one thing, I am sure and that is that we have only one earth in this solar system." American astronauts of Nasa Research Centre have only recently in December 2011 confirmed the existence of an earth-like planet, dubbed Kapler 22-b which contains both land and water and has the right atmosphere to support life. This "Divine Law" was followed by his other original scholarly and spiritual works like X-ray, Sahajdhara and Man De Ram Liya Hai Mol in which a new concept "Dialectical Existentialism" has been introduced in the field of religion and spiritualism. It is an advanced form of Karl Marx's Dialectical Materialism which was a successful weapon used by him to free socialism from class-struggle, state repression and exploitation. But this approach to reality makes a question mark on its validity because man is not just a biological being and human, historical and social development can not be explained in economic terms only because many other factors like religion, philosophy, climate, greed, love, lust for power are important. It is just impossible to explain the invasion of Sirhind in economic terms. Banda Bahadur created a new Sikh history by changing the entire course of events after coming in contact with Guru Gobind Singh Ji. So the laws of co-operation, love, forgiveness and sacrifice are more relevant in the context of social transformation than struggle and competition. Marxist doctrine ignores powerful non-economic factors and over-estimates economic factors.

Dialectical Existentialism deals with the crisis of the soul where 'man is blessed to choose' and he wages a struggle with the opposing forces- 'Dharam Yudh' between the right and wrong and the consequent synthesis makes him aware of the pitfalls on the path of spiritual journey and he controls his actions in the same way just as a policeman on traffic duty gives the signals- Red-Yellow-Green. When man realizes that he is not in the world just to live but to exist and starts living existentially in order to make his contribution to 'Divine Law of Evolution' and acts as the real son of God in accordance with operation of the divine will and thinks of his emancipation in the context of society, that is Dialectical Existentialism. For controlling man's public and private postures in the soap-opera of life and to expedite his journey on the path to transcendence, first, there is "25 point programme on the Art of Living" and then "Sahajdhara" and afterwards "Man De Ram Liya Hai Mol." This complete system with cd's on spiritualism makes man a 'face in the crowd' and with his contribution, the self leaves his foot-prints on the sands of time.

Precious feedback and suggestions of worthy readers on this spiritual-cum-scholarly treatise will be duly acknowledged and incorporated.

Disciples under the protection umbrella of Sahajdhara Satsang

Sahajdhara Satsang

THE DIVINE LAW OF EVOLUTION

The dialectics in nature started with the first appearance of the atom in any one or all the then non-existent galaxies of our universes. And since then, a continuous and eternal struggle of opposition has started. A serious and sincere perusal of the history of human thought proves that the only struggle is between dynamism and staticism, which is and which will remain to be the basis of the whole evolutionary process of development that we name 'THE DIVINE LAW OF EVOLUTION'.

What did Socrates do? A rebellion against staticism in "Dharam" {religion} of his times. And what was his reward? A cup – full of poison. Then came Christ. He fought and won the prize – death on the cross. Then came their brother Galileo who could not desist himself from uttering the truth. What reward was bestowed upon Comrade Che Gauvera? A bullet was enough. The fate of the unknown fighters for Dynamism is known to you, my friends, who feel. Do imagine the reward given to the first slave who refused to act according to the dictates of his master who represented the staticism of his times. Friends! these masters are the forces of stagnation. Wouldn't you mind my requesting you to realize the folly of man in honouring the great masters-Guru Gobind Singh and St. Joan of Arc with the stroke of physical death.

Who are the losers and who are the gainers? This paradoxical question I ask you all. Isn't it the truth that the present gives a verdict in the favour of one and the future sides with the other? History tells us about the most meaningful human tragedy- the followers of Christ burn Christ [Joan of Arc] at stake. It happened everywhere and at all times. It is happening next door and also in your very home. It will continue to happen in future. Friends! You are to make a choice between the two. The followers of a dynamic personality pursue the path of staticism. They do not dare to cross and to transcend. By being static and hence stagnant in the outlook, they go against God and the prophet who represented Dynamism in his own times. Every religion sect tells me that the final word had been uttered by the prophet of the past and fails to understand that such a final word of another religion was challenged by the same prophet centuries ago. And now his own 'final word' is to face another challenge from another prophet of the living present.

We talk of freedom and we all deserve it. The true freedom is won only when we wage a war against the staticism of our times. What are the concepts—Earthliness and Godliness? Earthliness is staticism and Godliness is dynamism. The great master Nanak, if confronted with the same situation in twentieth century, will spread his feet towards the Golden Temple at Amritsar. The so-called followers of Nanak will raise a hue and cry. But he will, surely make a Mecca of Amritsar. Let us peep into another folly. The followers of the Nameless one everywhere are in mad pursuits of name. I want you to go to the temples, gurdwaras and other so-called religious places to read the name plates of the devotees. Ponder over it, my friends! They say that the greatest religious act is to place golden caps on the minarets and tops of gurdwaras, temples, mosques and churches. But what does this reveal, earthliness laughs at us

and says," Look, I am riding your Godliness." Wouldn't we even now feel and realize that we are caught in the clutches of "Maya".

Are you a Christian, a Muslim, a Hindu, a Sikh by birth or have another tag hanging around your neck? Nanak from a Hindu family , was not a Hindu. How a child from Sikh parents can be called a Sikh? A child, from a modern privileged caste Harijan, is not a Harijan with the only claims of being born of Harijan parents. But who is ready to own Kabir? Saint Ravi Dass in the twentieth century, would find himself bewildered among these "privileged" persons.

My friends! introspection will tell us the truth of own being and that of our existence here. Earthliness blinds you, binds you, shadows your thoughts and thus hinders you from the true path of transcendence.

GOD AND THE CREATION

The study of inner system of an atom shows that there still remains something mysterious and unpredictable about it .We have not understood even an atom completely. How can one dare to say anything about the Mystery of Mysteries. 'He' wants so and guides me in discussing 'The Divine Law of Evolution', systematically .I am sure, I will not be able to tell the whole truth as it is beyond us all to comprehend, to grasp and to explain it. How mysteriously and miraculously happenings occur! One remains dumbfounded. Therein lies the whole secret and also the helplessness of man –the highest form of visible creation. My helplessness is also of another kind. The Light that illumines my brain, wants me to take up the pen and to write .What else can I do now ? I obey.....

GOD-ETERNALLY GLOWING CONSCIOUSNESS

God is ETERNALLY GLOWING CONSCIOUSNESS- Omni –potent, Omni-present and Omni-scient Conscious Energy who is the inventor of the basic principle of all the systems of the evolutionary processes of creation. Making Him a father, mother, lover, husband or a friend is imposing limits to limitless One. Imagery, in the metaphysical realm, ends up as an agent of earthliness. Saint Ravi Dass was conscious of it when he declares that Rama whom he worshipped, was not the son of Dashratha.

As you know that our universe consists of many solar systems. How many universes are there in all , I do not know. But I would like to make you understand the process of creation. In 1905, Einstein gave a prophetic formulation : $E=mc^2$. He was laughed at In1939, it was scientifically proved and we became the masters of nuclear power .It also broke new grounds as it was proved that matter can be converted into energy. Dear friends! I cannot prove but simply tell you that at the beginning of the 'time' the Conscious Energy, of its own ,started getting converted into the minutest possible particle. These innumerable clouds of dust got solidified into various shapes of heavenly bodies .For the systematic study of the subject, I suggest the reading of 'A Theory of Earth's Origin'by Otto Schmidt. I feel that such a process of the transformation of Conscious Energy into matter (in which the Conscious Energy resides in a dormant state) starts near the border line of the circular 'Whole'. Transformations take place inbetween. But the nature of creation is different. Every heavenly body has its own type of inhabitants. Nothing is created without purpose. We have our earth that is the fit place for us to live on and the others have their own planets and stars. Do you think that our sun is only a burning disc of metals and gases? We are simply giving tongue to the limitation of our knowledge and, ignorantly, are feeling proud of our vast knowledge .Some day, someone else will take birth to tell about the inhabitants of the sun (No possibility can be ruled out). Let us now

come to the origin of life on earth. From earth, I mean our earth and many other planets having similar conditions. It is beyond my powers to count the number of earths in our universe. But about one thing, I am sure that is that we have only one earth in this solar system

Prophet –scientist Charles Darwin tells you how life appeared on the banks of some pools, streams of water and lakes. From life, I mean ‘sensation in matter’ and nothing more .There is no doubt that it had, has and will have very far reaching effects. It is the second qualitative change. The first qualitative change is the change of Conscious Energy into matter.

What is the significance of such a qualitative change? As a consequence of the first qualitative change, we find the appearance of something concrete as compared to the ethereal character of the Eternally Glowing Consciousness . We know that the transformation from the ethereal into the concrete is nothing more than a change of form because of the Conscious Energy becoming dormant. The mystery is that matter is characteristically opposed to the Conscious Energy and apparently, we find that it is a qualitative change. Consequently, we find the appearance of an opposite, a cause to the emergence of dialectics .The small particles of dust are not small as we , generally, think of them. Friends! study some books on genetics , for example ‘The Language of Life’; “Atoms are miniature solar systems.....,They have three major components :Protons and Neutrons which clump into a nucleus at the center of a space something like a trillionth of an inch in diameter; and Electrons, which whirl around the billions of each second”.

The second qualitative change is the emergence of life (i.e. sensation in matter). The very first movement of living matter and the static existence of sleeping matter caused another type of contradiction .The ‘urge to differ’ is inherently the basic characteristic of life .This ‘urge to differ’ brought about such a tremendous change that it, altogether, changed the very face of the earth .It is the miracle of His ‘Divine Law of Evolution’. God played no active role in the first appearance of life on the surface of the earth. There is no soul. So long as God is Omnipresent, the question of something getting separated from Him does not arise. When there is no soul, how could some mysterious being enter the qualitative changing matter into living matter

THE ORIGIN OF DESTINY (SANSKAAR)

The origin of destiny coincides with the event of the first birth .It was at that time that the ‘SELF’ came into existence .The ‘urge to differ’ accordingly , changed into destiny for the first born .It is from where the journey on the path of transcendence starts. At this stage of development, the self starts its flight upward whereas in the previous stage , the living matter, with its ‘urge to differ’ was struggling against the forces of staticism and as a result of it was continuously and spontaneously in the process of change . It is at this evolutionary stage that God blessed the self with the gift of choice . Now onwards, the ‘urge to differ’ found expression in form of ‘blessing to choose’. The ‘blessing to choose’ is the basis of destiny.

Upto this stage, there was the principle of earthliness in effective operation. The ‘urge to differ’ was the manifestation of the inclination to differ from earthliness. The role of the Godliness Principle starts getting established with the emergence of the ‘self’. For the self, there are two extremities-Godliness and Earthliness. Between these two ends, lies the battle-field for the ‘self’. The repulsion from earthliness does not remain merely a repulsion from the earthliness but at the same time is an unconscious attraction towards Godliness .The self originated from the earth, starts getting transformed into the ethereal being. I, firmly believe that it is not part of God separated from Him. It is a self that grows from the state of earthliness to Godliness. The ‘self’ is the only being that escapes earth at the time of our physical death . When an individual

becomes free from the limitations of the physical body, it does not mean that he has merged in God. There still remains some distance to cover. Ultimately a moment comes when the 'self' becomes completely purified and characteristically reaches the stage of final merger into the Eternally Glowing Consciousness. Now when we talk of the great master Gobind Singh, we are not discussing about his real 'self' who owns the same characteristics because his own being has transcended to that stage of evolutionary development.

Before the occurrence of the third qualitative change, the living matter found its survival in its 'urge to differ'. It was also a proof of its survival. Otherwise its very existence was in danger. As already discussed, the 'blessing to choose' has taken the place of the 'urge to differ' in this stage of evolution. It is through this 'freedom of choice' that the 'self' can show his identity. And in this way, the 'self' starts creating his destiny which is a necessity in the Divine Law of Evolution. The whole panorama of nature is before the self, the beloved son of Mother Earth. It is up to him to make a choice between two opposites-Earthliness and Godliness; Virtue and Vice; the Eternal and Transitory; the "Dharma" and the "Adharma". The destiny is nothing more than the computerized calculation of the positive and negative choices thus made in struggle for existence. At the time of every new act, we find ourselves having a new destiny. Man, at every moment, is a changed man. "Every day is a new day", says Ernest Hemingway in 'The Oldman and the Sea'. The uniqueness of every self is the result of the 'blessings to choose'. My dear Existentialist friends! we are not condemned to choose but on the contrary to it, we are blessed to choose. You keep an eye on the past whereas I can not ignore the present and the future. You look back and I look forward benefitted with the experience of the past and with a healthy attitude towards life in the living present.

MAN AND MISSION

The struggling self attains the most beautiful home, the human body. An enlightened self becomes aware of the snares of earthliness and also becoming conscious of his own ultimate goal-merging in and becoming 'God'. The consciousness of the final stage of the dependence on human body for his development here and hereafter, is the achievement of the homosapiens alone. Now the self is not free. He is conditioned. He cannot escape the effects of the pains and ecstasies of the human body. So, it becomes necessary for him to keep the body hale and hearty. The self aspires to be free from the dependence on body but the way to such an independence lies in preserving the same human body. The human body is the vehicle which the self uses in the struggle of attaining a higher destiny. It creates earthly problems, duties, hindrances and complications which are to be overcome by the self. Consequently, we have lesser achievements on the path of Transcendence. The period of infancy and early childhood is spent only in getting adjusted in the milieu in which the self finds himself in every new birth. He has to establish the worldly relationships in an alien land and in another different social situation. Thus the man finds himself in a particular situation in The Whole Context and also in the context of his earthly existence. He struggles hard to live a happy life and also to attain a higher place hereafter. He knows that his place in Whole Context fluctuates according to the acquired destiny which is the cumulative achievement because of the deeds done. We reap the harvest of our actions.

There exists no soul but the SELF. The self is not some being separated from God as they used to talk of the so-called soul. Life grew spontaneously out of matter which is formed because of the Conscious Energy becoming dormant. In the process of the evolutionary, the self appeared and the 'selves' are coming into existence. The self has a destiny which saves it

from dying. It has to follow an unknown path in such a way that sometimes going two steps forward and after some other death getting one step backward. It, ultimately, merges in God and becomes He.

The earth wants to bind the self to it whereas he struggles hard to free from the snares .God, omni-present, witnesses the whole drama enacted. But at times when a particular self, transcending his own selfishness and having a devoted love for God, struggles beyond his own powers with a Faith in Him and tries to free the whole humanity from the staticism of the earthly powers, he finds Him on his side. God exerts His Powers only to keep earth within its limits.

They say that Christ was the son of God. Krishna was himself God incarnated. Almost every so-called religious sect makes its initiator God or failing than at least a god. It is not so. God need not send his messengers or to come here to set things right. The sons of the earth are there to wage a war. Christ, Krishna, Nanak, Mohammad and Che Gauvera were the worthy sons of Mother Earth. All of them were the selves who had reached the spot wherefrom one steps into the state of deathlessness. When such personalities are born here , what need God has to take a birth and be called the son of Dewaki. Whosoever takes birth is not HE. Perfection is nowhere except in HIM.

Let us learn a lesson from this Divine Law of Evolution. We are to follow our great saints. Humanity is one; earth is one; saints are one; religion is one. Every other thought of belief or deed is nothing more than falling into the snares of earthliness. So, all the saints were talking to their own respective ages. You are to talk to yours. The past was past and the present is present. Study the present in the context of the past and the future and try to apply the teachings of the past masters to it. But be clear –what is new, needs a new solution. The great master Guru Gobind Singh, in the modern times, would recommend automatic guns in place of swords. A word to wise.

No one could or can save himself from the grip of birth-death cycle in isolation .Merely meditating over a word is not enough. Struggle in life , if it is positive ,is the sure shot method to attain deathlessness in this path of transcendence. First of all, be clear about yourself, your place in society, in your country, in your world and in the whole context. Be enlightened about morality applicable to yourself and your duty. Beware of traditional norms of morality. Riding on the back of your selfishness, join the struggle of life honestly and in all earnestness. Service of humanity, love of human beings, goodwill towards all, welfare of the society-are all vague conceptions. Beware of such terminology. The shrewd foxes play such games. Service of the poor and tortured humanity; love of the loveless; betterment of the downtrodden people; is your path. Find and then join your friends .They are already in the thick of the battlefield. Struggle is going on at all fronts. Guns, pens and selfless deeds are the weapons. My pen is my sword. Dear friends; select your own.

THE FUTURE

The earth ,no doubt, has its charms .Why shouldn't it have? It is the Eternally Glowing Consciousness who has undergone a qualitative change. The nature,around us ,has got a fascinating quality and pristine beauty. Evolutionary necessity also makes its demands .The self knows that it all has an illusionary character. O self ! be offered to earn His blessings. He saves the self who is devotedly loving Him and Him alone .Mother Teresa and Bhagat Puran Singh know the secret of the Divine bliss and also the Path. Meeting death with a smile, earned deathlessness to S. Bhagat Singh. If you want to have a feel of such a pure life , do peruse the biographical sketches of St.Kabir, Bhai Randhir Singh, Socrates or Joan of Arc.

As a preliminary to it all, my friends, I tell you a truth. There are no religions but one-Humanity. Christianity, Islam, Hinduism, Buddhism, Sikhism and Marxism (of Russian and Chinese hierarchy) are shadows of truth. Truth is in the thoughts, writings and lives of the saints-Christ, Mohammad, Nanak, Krishan, Marx, Kabir, Ravi Dass, Lenin, Mao and many others. Modern religious and religion like traditional ritualism are the creations of their followers who could not walk on the sharp edges of the swords and hence found escapes in creating traditions by sitting in closed shells and uttering and muttering words and words. What truth you would seek in these refuges of sinners and earthliness-worshippers. Their profession is to fleece the ignorant masses of their hard earned bread. They build palatial structures of bricks and stones, cover the highest stone with layers of gold and name it a religious place of worship. The essence disappears. A hollow structure remains. So, my friends! Follow in the footsteps of the saints; **Christ, Mohammad, Nanak, Krishna, Kabir or Ravi Dass** and tell the people about the hollowness of hypocrisy. Do cultivate a mental faculty by serious intellectual pursuits which may help you in saving yourselves from this modern heroes. God blesses the innocent heart.

The state of deathlessness means the transformation of the material body into ethereal body. Dependence on physical existence ends. It is not the state of merging in God, as they force you to believe. The significance of this fifth qualitative change is that the self acquires the quality of flowering and spreading beyond his limitations. Earthliness, no doubt, still has its attractions but it loses its effectiveness. All the saints are in this stage of evolution. We do not and cannot know their names. Shiva, Brahma and Dharmaraja are only designations. No one except God is perfect. Flawlessness is the quality of God alone. Time comes when the ethereal being gets consumed in the flowering of the enlightening consciousness of its own who ultimately gets lost in the Eternally Glowing Consciousness called God.

I have given you a description and explanation as well. He wanted it. The Light again flashes. What was that which caused the solidifying process of a part of Eternally Glowing Consciousness at the beginning. Some miraculous and wonderful event, covering billions years, must have happened. I fail to understand how it all occurred. He, someday, I am sure, will move another pen. Let us all wait.

ART OF LIVING (MORAL VALUES)

1. Moolmantar is the Divine Word, this Divine Utterance is my destiny.

One Universal Creator God, The Name is Truth, Creative being Personified, No Fear, No Hatred, Image of Undying, Beyond Birth, Self Existent, By Guru's Grace.

"Everyone recites the Word orally, rare is the person who recites it from the core of heart, When the Word is recited with full devotion, the tongue becomes speechless. Only the mystics know the real value of Word recited with devotion, the chatter boxes don't know its value who only sing and preach. My Master has taught me this Word, I am forever united with my Lord."

(Sain sultan bahu)

2. What is SAHAJ SADHANA?

To have proper understanding of both the truth and the falsehood of human self. To transform falsehood into truth calmly in the light of Guru's teachings and His divine Knowledge. Such a life provides happy, blissful thinking and constructive zeal.

"True master imparts knowledge of spiritual ecstasy and one who argues is spiritually blind."

(Guru Gorakh Nath)

3. Comprehend SAHAJ and move ahead spontaneously after understanding it. With the awakening of intuitive knowledge, by the grace of Guru, with complete devotion and Guru's blessing, make an effort to have access to 'SAHAJ YOG' through SHABAD SURAT YOG. In the Supra-mental State, the vanishing of dualism with the blessings of true enlightenedness is SAHAJ YOG. But SAHAJ SAMADHI is the process of soul transcending in such a way that essential nature of human self gets absorbed in spiritual substance and due to the formation of Sam-Ras, only pure soul remains illuminated.

"When through deep meditation, the soul becomes a witness to itself, then that stage, in the true sense, is salvation."

(Amoradh Shashnam, P-89)

When the self itself becomes a witness to the self, then there is no trace of self, only pure soul-Omnipresent (existence)-Allah Hu .

The Fakir(saint) who has access to SAHAJ SAMADHI descends on earth with his own sweet will and discretion.

"During our existence in this world, O NANAK, we should listen to Lord and sing in His praise."

(M- 1, P -661)

4. Live a life of contentment, patience, thankfulness, honesty. Keep in mind the favour done by others and don't miss the chance of being grateful.

"The place of ungrateful is the most terrible hell full of pain and suffering."

(M-5, P-315)

"One who partakes some of his hard-earned money for charity, O Nanak, he knows the path".

(M-1, P-1245)

5. Don't miss the chance of being sympathetic to the suffering humanity and helping the truthful but having pity on the vicious is like becoming a puppet in the hands of Satan which is harmful and a sin also.

6. Always have direct access to the needy for charity and forget about it afterwards. Always keep charity within your legal limits. Charity given without paying attention to the context of place, person and situation is not charity.

7. Keep lust, anger, greed, money- power and attachment (worldly) in their proper places. Perform worldly tasks after thorough introspection. Love religion (moral values) and discard group loyalty.

"If one remains dead while yet alive, then by doing so, he truly lives and hence attains salvation."

(M-3, P-550)

8. Perform your worldly and godly duties with love and never shirk them lest earthliness overpower you finding unaware.

"Divine Guru has blessed us with this knowledge that if at any moment, you are negligent in remembrance of God, that moment is a moment spent in denial of God."

(Sain Sultan Bahu)

9. Adopt modes and means of prevalent times but restrict yourself to moral boundaries.

Always alert! Fully aware!

God has imparted us body. Keep it healthy and beautiful and be thankful to the provider. He has given us human soul and also consciousness to remain alert because "No one can attain him by cunningness, O, mortal self". Obey wholeheartedly the dictates of The Soul, a witness.

10. Make an assessment of your possibilities and try to give them practical shape. Make a list of your virtues and vices, good and bad habits.

"If I am not for myself, who will be for me? And if I am only for myself, what am I? And if not now – when?"

(Hillel)

"Be steadfast in your faith, bold in your steps, only then you will discover God."

(Sain Sultan Bahu)

11. Life is a game full of pleasures and pains.

"Why do you waver, O, Mortal being? The Creator lord Himself will protect you."

(M-5, P-724)

Prayers, requests are the acts of cowards. Obey the will of God boldly with a humble mind. Intelligence and strength are also the blessings of God. Use these blessings boldly.

"To face the consequences of past actions boldly behoves warriors."

12. To perform the duties sincerely towards your dependents with a cool mind is the first stage of SAHAJ SADHANA. Share the blessings of God and enjoy the bliss.

"O, Nanak, meeting the true Guru, one comes to the perfect way while performing worldly tasks involving laughing, playing, dressing and eating, he becomes emancipated."

(M-5, P-522)

13. The True Master with the qualities of Sahaj, patience, contentment, austerity and moral values, leads worldly life also. Keep yourself at ten koh distance from worldly hypocrites who

cling to dress codes and worldly power and pelf. Don't accept a hypocrite posing as a saint, an ascetic or a great man.

The great Saint Kabir remarks, "Imperfect saint loves maya (worldly pleasures)".

The True Master – very rare in this world, but if with good fortune, one comes across a True Master, cling to the feet of Guru like Bulleh Shah(a Sufi Saint) and have faith that your journey is complete.

"How can I chant the glorious praises of Guru? The Guru is the ocean of truth and divine understanding. He is the perfect transcendental Lord, from the very beginning and throughout the ages."
(M-5, P-397)

14. Chant the name of Lord, worship with devotion and meditate under the divine guidance of your True Master with unshaken faith. Any amendment made on our part is depletion of our good fortune.

"The Guru is the Supreme Lord God, The Guru is Lord of universe."
(Ramkali M -5, P-897)

15. "Crow among birds, dog among animals, wrathful among sages, backbiter among human-beings is a mean, merciless person".

(Chankya in Chankya Neeti,Ch-6 ,Shloka 2)

Slandering and backbiting is a disease. Guru's divine knowledge is the remedy to remain free from this disease and be healthy. Make fun of the I.Q. of a slanderer and backbiter.

"All kinds of medicines may be prepared but there is no cure for the slanderer."
(M-5, P-315)

16. "Forgive and forget" is not completely correct. Forgive but don't forget.

"Forgive your enemies but never forget their names."
(John .F. Kennedy)

Remain enlightened with facts quoted by the great and elderly.

"If a snake is fed on milk even then it will pour out poison from its mouth".
(Vaar 35, Bhai Gurdas)

"Never will the bitter well turn sweet even if you pour tons of sugar into it."
(Sain Sultan Sahu)

17. The foolish disciples who follow others blindly get their pockets picked. A dutiful atheist is much nearer to God than an idle theist.

18. Avoid distractions and concentrate while taking bath, meals and during meditation.

"As long as I pass the thread through the bobbin, I forget the Lord ,my beloved".
(Kabir ji, P-524)

While worshipping God, if the temple too is neat and clean and beautiful, meditation becomes a pleasure.

Be healthy, ever-busy and free from worldly worries.

"After taking your cleansing bath, remember your God in meditation, then your mind and body shall be free from diseases".

(M-5, P-611)

"Eat less, sleep less, cherish mercy and forgiveness , practise gentleness and contentment and remain free from three modes".

(Ramkali ,Patshahi-10)

19. Adopt each new idea, contemplate, apply in life, and then take hold of another thought respectfully. If there is a challenge of choice between two vicious, then keep yourself at an arm's length from both. Discover truth and help the one who may have an iota of truth.

20. Don't allow your past to interfere with your present, whatever is deserted, thrown out of your memory. Keep on moving like waters.

21. This life is not a battle-field for disputes and competitions. In the light of Guru's divine wisdom, make your own path and go ahead singing and laughing.

"The one who preaches only religious scriptures, one who has the belief that the path of God is to discipline his breath, one who doesn't crave for God , Gorakh says all the above are completely non- religious ."
(Guru Gorakh Nath)

"They have thousands of books , they have come to be known as great scholars but the one word 'love' they can't grasp, so helplessly, they wander in delusion . Vast is the gulf between love and intellect .Those who haven't purchased love in the market- place of this life , O Bahu, they will always be losers in this world and next"
(Sain Sultan Bahu)

22. Every thought that I confined in my expression shall become free with my actions. Work in reality, is to unveil the cover from love .

"Work is love made visible".
(Kahlil Gibran)

"One and only one goal of life is to serve humanity"
(Mahatma Tolstoy)

"Sufi is one who is attached to God with purity and to world with good character."
(Sheikh Us Seoti)

23. A hungry person can't be a disciple as he only visualises food in divine knowledge. A rich man can't be a disciple as he searches for dollars in this knowledge. A wise, austere,intelligent and self-disciplined man can only be a disciple as he discovers truth through knowledge .He waits for Guru ji's divine guidance in the struggle to become pure and truthful. So, first of all, follow the path of austerity and discipline . If you are rich enough ,then mark your own boundary and remain alert at every moment . Win your ego and keep it under check with humility and politeness .

24. Be a man of God like Banda Bahadur, the disciple of Guru Gobind Singh ji,otherwise being simply a Hindu , Sikh ,Muslim or Christian means incomplete human- being .

25. This world is alien for us .Treat it as a Mumbai city – town of filmy actors. "Illusion is dominant everywhere, O Lallo," is a prophetic word. But even then truthful ones and chaste people are not extinct. Search for them ,identify them and lead a happy life with them. But always keep in mind, "one has to leave for the beloved's home".

"Take pity on me ,ONanak, so that I may sing your glorious praises and then I will have a feeling that whatever is happening, feels good to me ."
(M-5, P-748)

DIALECTICAL EXISTENTIALISM

The thesis "Divine Law of Evolution" starts with the words- "Dialectics in Nature"... What does this dialectics mean for us. Dialectics is the struggle between the opposites-the struggle of survival, struggle for supremacy, a struggle striving to go ahead of the other. Dialectical materialism, limiting itself to the material world alone, discusses the struggle of opposites in material world. The ideology of existence (Sartre) was itself merely an alienated form of deeper analysis of social and historical reality. Marx's critique of Capital-can't be ignored by any philosophy of freedom because it helps us in overcoming our alienated situation of concrete unfreedom and changing it into a genuine human freedom. The corporate capitalism has reduced the real human-beings to a commodity in this market. Existentialists believe that social backup, values and behaviour patterns destroy individualism and makes a person-an object, a commodity by dehumanising him and he becomes a slave of machines and a puppet in the hands of commercialisation and the anarchy of free market. Dialectical materialism is the unsurpassable philosophy of those who choose and struggle for social and political freedom. Authentic existence as choice, self-centre (Being with others for me) is the subject which comes into the sphere of dialectical existentialism.

Existence is man's self passing through his own choice, freedom and commitment. He is himself the heart and centre of his transcendence in the universe of human subjectivity confronting the existing social, political, economical and cultural systems prevailing in society, a milieu. We can call it "Existential Humanism."

Thesis versus antithesis gives synthesis and this resultant synthesis is always on the positive side, has an evolutionary natural urge meaning that the Phenomenon in the coming is evolutionary. It always deals with outer world whereas the concerns of the inner world are always dealt with in Dialectical Existentialism. The inner struggle of the human soul ("Jivatma")-the struggle of the opposites-the fight between light and shade, moral and immoral, right and wrong, earthliness and godliness- in essence the struggle within the Jivatma. It has started at the time when an atom became alive and the meaningful movement of the matter in matter became conscious and jiva took roots in the inner recesses of matter in the form of an abstraction (jiva), the experimental essence of the inner struggle going on within body. The eternal law (Bhana)-the operation of the Evolutionary Will of God started its duties of the policeman on traffic duty.

The stored essential experimental lesson of man – the jiva – are in continuous operation directing the human body to act. The human spirit (Atma) is the controlling authority of the policeman with three lights – Red – Yellow – Green as Stop – Wait – Go signals.

Expressing my gratitude to the great existentialist philosophers of the world both theists and atheists, let us first define what we mean by existentialism. By living a life of birth and death, the man and thus during the duration of living in time in this world is life lived as animal life. A very high percentage of the world population has this as fate only. But there are persons who enrich their lives in various fields. They create, they think positively and they act accordingly in a manner that their doings leave footprints on the sands of life and time. In spiritualistic terminology, we can say that they have a mission in life. They struggle hard to achieve their targets. Upto the last breath that they breathe, they put efforts to fulfil the allotted mission. Many a time, such a target is not achieved and the work in life remains half done. But there is a start. Such a life is a meaningful life, a life lived with a mission, with a mind to achieve the target. Such a life is a life lived existentially. In short, existing is living a life in a way that we act as an instrument in the hands of the Almighty God – being instrumental in bringing the evolutionary change that is taking place in the universe and elsewhere. This progressive and continuous development in nature is called "Bhana".

"Whatever pleases you is the only good done."

(Pg. 4, Guru Granth Sahib Ji)

shows that we are not only living but existing.

"When he realizes what victory and defeat really are, then he comes to appreciate the true value of his own home."

(Gauri M.5, Pg 235-36)

Guru Arjun Dev Ji in the above couplet tells us about the change that takes place when a life, an animal like life, by creating a sense of right and wrong has been transformed in a human life, a life in which a man does not only live but exists.

In this system of philosophy, a science of human understanding, the intellectual struggle between thesis and anti-thesis consumes both and a synthesis appears which is a flowering, a progression, a positive growth, an optimistic change comes into existence. Here the dialectical materialistic approach is applied. This is a great gift of the great Saint Karl Marx. Another son of transcendence Jean Paul Sartre comments "Existence precedes essence and clarifying the complexity of intellectual churning simplifies this Existentialism as a form of humanism."

Dialectics, a scientific tool applied by Karl Marx while solving the economic problems of the world is followed by Sahajdhara to discuss and to understand the complexities of dialectical operations going on within the Jiva element of the human-self, "The Jivatma". Existentialism, being an ideology and the philosophy of understanding the inner world of the man when applied to the happening of conflicting interests within the Jiva, is named as "Dialectical Existentialism."

Awareness of being a catalytic agent of the overall transcendence taking place in the universe (operation of God's will – The Bhana), the individual being (Jivatma) shouldering his responsibility chooses to side with the tortured and exploited humanity and all the other creatures and the innocent Nature in material, mental and spiritual forms. Owing his responsibility and acting heroically, the individual is conscious of his being as existing on earth. Existentialism appears as a gesture of protest against the academic philosophy, being conscious of dualistic anti-system sensibility and its (flight from simple logic), of his active involvement in the struggle against the social, political, cultural and religious imbalance in this world of today in which the ghost of corporate capitalism is relentlessly and heartlessly devouring humanity. The so-called pro-humanity sovereign, democratic republics, shrewdly and systematically deny justice to the downtrodden. St. Augustine is absolutely right when he said, "In the absence of justice, what is sovereignty but organised robbery." The great existentialist Sartre called existentialism a form of humanism in his article, "Existentialism as a Humanism" Sahajdhara names it "Dialectical Existentialism" or "Existential Humanism."

For religious thought facticity remains and so does a relative dualism "The Lord God formed man of the dust of the ground" (facticity) "and breathed into his nostrils the breath of life" (possibility). The difference, here, is that the dualism in the being (Jiva-atma) of man is set against the unitary ground of his being, that is God for survival to keep possibility-facticity-cum-responsibility in comfortable proportions becomes a necessary compulsion. In the operation of Bhana (ਭਾਣਾ), they are the natural co-existents. Conscious and enlightened awareness of our own being (Jivatma) and its being properly understood and taking existential steps forward is called authentic (existential terminology) living. It is "Being there-in-me."

The greatest gift of God to man is the boon of personal "I"-the ego-the self-the jiva in contrast with the Atma element in Jivatma-the antahkarna-the ethereal being of man. It places man (the being in himself) in analogy with God's being. This historical moment was when the existential Guru Nanak lived in this world. But after his magnificent appearance on earth, the process of compromises starts. Man's conscious and socially necessitated need of compulsory relatedness with the commune-harmed the purity of his religion (the moral being) by degrees. With the passing of time, the being of man struggled hard between the pulls and pressures of Godliness on one side and worldliness on the other-confronting each other in the person of

man's being-the Jivatma. Consequently, the pure, unpolluted and pristine purity of the religion of man gets reduced by degrees to the collective, impersonal cults of modern times. The facticity of human existence forces the being into oscillating between two poles of individual responsibility and the possibility of being himself. The possibility of losing himself, the temporariness and transitoriness of his experience with what happens in the phenomenon of social reality, the idea of approaching death and the fear of fallenness creates confusion, vagueness etc. Man, being the calculated and logical analyses authenticity, drowns itself in the unauthenticity of existence and the man finds that he is "condemned to choose" as thought of by many existential thinkers, whereas the fact is that "man is blessed to choose" as Sahajdhara ideology reveals it.

Using existentialist terminology, we can say that when man's own 'being-in-the-world' is disclosed to him and he finds that his being, with his freedom bound up with the world as his possibility, is thrown into the world of responsibility, anxiety clouds the sky of his psyche, he feels as if he is not at home in the immediate world. Tension ridden self gets lost in the mist of confusion, indecisiveness, dejection and torturous loneliness. Using the Biblical terminology, we, the aliens are the "strangers and pilgrims" on earth.

A serious understanding of the present situation of mankind when under the Satanic designs of modern capitalism, the Corporate Capitalism, the world is made to accept the illusory concept- 'The whole world is reduced to a village' is nothing but the nefarious strategy of fleecing the innocent citizens of all the nations of the world. The Wall Street demonstrations which have spread worldwide, show the proletariat and lower middle class intellectuals-the exploited janta of developed and developing nations have awakened. They are now trying to understand when these rascals-the ruling politicians, the cruel bureaucrats and their musclemen (the mafia) are making of this world of ours! The shadow of Corporate Capitalism on the clear and shining skies of humanity is showing the signs of its approach as we find that the modern education systems escape character building and enlightening the brains with social value systems. Scientific research has become inhuman and has no ethical considerations. Work culture has yielded to the inhuman, heartless competition and spiritual faith is buried into the earth by the worship of superstitious idolatry. I would like to congratulate Heidegger for his phenomenological approach and especially Jean Paul Sartre for his essay "Existentialism Is a Humanism". One should salute Jaspers for his existential ideology which reveals that our life on earth is reduced to mere animal life i.e. eating, fighting and sleeping. We only live but don't exist-mere automatic toys-the robots.

God is being silently replaced by the golden coin. Commercialisation, uncontrolled competition and the free trade are the deadly weapons of corporates. Advertisement, television, press, radio, computer and commercialised sports (cricket) and entertainment are tools to create a deadly uniformity (the mediocrity) and the dreadful denial of idiosyncrasies is devouring humanity and eliminating the existential spark. Political parties, the worldover, are losing their individual identity in joining a joint political bloc-two only-leaving no winning ground for a political party with a distinct ideology. This means that ideological existence is denied with conscious political stroke. Unchecked and anarchic immigration in all countries erased national identity and consequently the honourable existence of citizens of a particular country allow the existential edge of their disciplined course of life dulled through the unavoidable necessities of the economic sustenance. The heartless corruption ridden competition in the field of industry, employment, government jobs, education institutions and other fields forces man to be Being-with-others and Being-with-the world as one who wants to survive has to live in a context. So to survive existential, one has to learn the art of existential living as "being-with-other-for me." So the right course for us is such possibility to live authentically existing "being-with-others" in

which the individual keeps his freedom, choice and commitment under his own control. Keeping in mind that "**an extravagant individualism can be as irresponsible as an impersonal Collectivism.**" One should be aware of the evil designs of corporates of "**levelling of all men to the average uniformity of mass existence**" as every truth, happening and action imply both an environment and a human subjectivity. Inter-action between I-he, I-they and I-it if taking place in the context of I-me-consciously and responsibly caution by taking precautions that man in the world is not "man-of- the world, the man explore his possibilities of transcendence and possibilities of fallenness and thus by probing and proving establish his being existent."

Doing so I lose my **individuality** (the Jiva) but my actions become meaningful. Now a person whose sense of being **God's Will** is what gives her life-meaning-her actions should conform to the **universal** normative dictates of ethics. Notes for further study:

- The crowd is, roughly, public opinion-the ordinary and accepted way of doing things.
- Sartre's slogan-Existence precedes essence. Existence is "self-making-in-a situation"
- Who am I** depends on what I **make** of my properties-self-interpreting.
- Existence is "Care"-to exist is not simply to be but to be **an issue** for oneself.

Transcendence is going beyond the facticity of my being which is a function of the agent's **choice and decision**. Because existence is co-constituted by **facticity** (Jiva) and **transcendence**, the self is embodied being-in-the world, a self making in situation. It is through transcendence.

- The existentialists call 'project' that the world is revealed and taking on meaning.
(strangeness and wonder of the world)
- My own identity can be discovered by what Sartre calls existential psychoanalysis.
- To be the author (maker) of oneself as a **unique being** -the individual having an identity.
- Inauthentic life is a life story dictated by the world.
- Choice and transcendence (two categories very close to Existentialism)

Moral -Value free objectivism of science.
V/S

Existential subjectivism of religious faith.

Existential subjective Decisionism based on **universal moral values**.

- "I do not just see a homeless person but encounter him as "to be helped"-Hearing a voice registers "**a question to be answered** honestly - not merely sitting quietly in church but **attend reverently.**"

- Values appear with the character of demands.
- Action (My acting) is situated both socially and historically.
- Authentic existence cannot neglect the social, historical and political aspects of existence.

-Commitment (engagement) is ultimately the basis for an authentically meaningful life-the existential condition of being human. Choices and commitments are concretely contextualised in terms of political struggles and historical reality.

- Transcendence represents my radical freedom to defend myself. I choose my hero.

-As a philosophy (student), I make Socrates my hero and as a religious man, my model becomes Guru Nanak Dev Ji.

-Facticity represents the situated character of this self-making.

-Freedom as transcendence undermines the idea of a stable and normative (standard) morality.

-As Simon de Beauvoir (Book-The Second Sex), the historical and institutional place of women is defined in such a way that they are given-a kind of permanent object status. They are the "second" sex since social norms are defined in male terms. A woman's struggle to develop self-defining project (existential thinking activated) is constrained by a permanent institutional "Look" that already defines her as "woman", whereas a man-**pure subjectivity**.

-Philosophy can't be practical in a disinterested manner of an objective science-is indeed central to existentialism.

-Introduction of "**authenticity**" as a norm of self-identity tied to the project of self-definition through freedom, choice and commitment.

Husserl wanted a descriptive science of consciousness by using transcendental field of intentionality.

-Intentionality is not a property of the individual mind but the categorical framework in which the mind and the world become intelligible.

-Authentic existence for religious consciousness.

-The single individual-"ME"

My life becomes meaningful when **I raise myself to the universe** by bringing my immediate desires and inclinations under the normative moral law which **represents my telos or what I ought to be** in

The dictates of Atma (the ideal, the idol)

Dr. J.S. GREWAL

TORONTO: 9057817909

VANCOUVER: 6046575442

LUDHIANA: 98557-80230